...ҮХЭД МЕХАНИЗАТОРНУУД, КОЛХОЗНИГУУД, СОВХОЗУУДАЙ ХУДЭЛМЭРИШЭД!

УРГАСА ХУРЯАЛГАЯА, ГҮРЭНДЭ ТАРЯА ХУДАЛДАЛГАЯА ОКТЯБРИИН 1 БОЛОТОР ДҮҮРГЭХЫН ТУЛАДА БҮХЫ ХҮСЭЕЭ ЭЛСҮҮЛЭЭ!

МҮНӨӨ ҮДЭР, ЧАС БҮХЭН ҮНЭТЭЙ!

БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

39-дэхи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй орган

№ 226 (9980) | 1962 оной сентябриин 23, воскресени | Сэн 2 мүнгэн

...962 оной сентябриин 22-ой мэдээгээр рес-...ликымнай колхоз, совхозууд гүрэндөө 73.701 ...нер гэхэ гү, али 4.606.313 пүүд таряа ху-...аа. Тиигэжэ абаһан социалис уялгаяа 61,4 ...ент дүүргэбэ.

...Таряа худалдалгаяа хурдадхая!

...ликын колхоз, совхозуудта ороохо таряанай ...аса хуряалга, тэрэниие гүрэндэ худалдаха түсэбэй дүүргэлтэ тухай

1962 оной сентябриин 20-ной мэдээн

(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

...аг, управлени	Таряанай бүхыдөө хадагдаһаниинь	Таряанай бүхыдөө хуряагдажа абтаһаниинь	Хартаабхын хуряагдаһаниинь	Таряанай гүрэндэ худалдагдаһаниинь	Намарай паарай хахалагдаһаниинь
...ханай	76	69	62	84	24
...нскын	84	64	68	72	31
...байкалиин	75	60	61	56	35
...рэй	80	68	69	58	35
...АНСКЫН УПРАВЛЕНИ					
...ыдөө)	79	67	67	70	30
...үрэй	69	54	59	59	20
...	75	38	14	18	29
...минай	69	33	73	19	12
...тын	70	37	42	72	10
...ТЫН УПРАВЛЕНИ					
...ыдөө)	71	46	48	48	19
...ын	58	43	62	45	10
...ин	77	62	39	79	16
...ИИН УПРАВЛЕНИ					
...ыдөө)	73	53	47	60	13
...-Шэбэрэй	72	46	64	67	21
...айн	70	66	61	110	21
...гын	67	60	38	97	18
...гатайн	65	57	74	135	27
...Н-ҮДЫН УПРАВЛЕНИ					
...ыдөө)	69	54	64	94	21
...ын	9	9	85	—	—
...-Байгалай	75	22	79	—	—

...бриин 20-ной байдалаар ... таряа худалдаха түсэб, ...даа дүүргэхэ талаар Тар-... Сэлэнгын, Загарайн ай-... колхоз, совхозууд рес-... дотороо түрүүлжэ ябана. ...айнхид Эхэ ороной амбаар-...мянган пүүд таряа тушаа-... гү, али түсэбһөө гадуур ...ан пүүд худалдаһан бай-...гын аймагай ажахынууд ... пунктда 327 мянган ...яа оруулаа. Тиигэжэ тэ-...рэндэ таряа худалдаха ...27 мянган пүүдээр үлүүл-...ай һүүлээр Загарайн ай-...хоз, совхозууд гүрэндөө ...далдаха түсэбөө 110 про-...гэһэнэ мэдээсэбэ.

... аймагуудай ажахынууд ... урэһэ хүрэнгөөр ху-...ад, колхознигуудай ажал-... таряа хубааха, ниитын ...рулхэ аргатай болонхой.

... таряа худалдаха түсэ-...латайгаар дүүргэһэн эдэ ... дүй дүршэл юу ха-...гаэдэ, тэндэхи партийна ...нууд ургаса хуряалга ...рүү аргануудые үргэнөөр ...жэ шадаа. Комбайнуу-...лан хуряалгада таарууд-...ине нэгэ газарта олоор ... түргэн скорость дээрэ ...рэхэ мэтэ аргануудые ... талаар тэндэ ехэ худэл-...дэ.

...ын түрүү аргануудые ...айгоор хэрэглэһэн Тар-... аймагай комбайнернууд ... Константинов, А. Н. Ба-... Е. Болонев, Т. Д. Хомя-...ын—Н. Жарников, Түн-...нов, Сороковиков болон ...он механизаторнууд бү-...айгээр ажаллажа байн-...

...ье ургаса хуряалга, гү-... худалдалга республи-... үшөөл хангалтагүйгөөр ...айна. Сентябриин 20-ной ... гүрэндэ таряа худал-... миил 67 процент дүүр-...ангаа Зэдын, Захаа-... Яруунын, Прибайкалиин аймагуудай ажахынууд гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө хангалтагүйгөөр дүүргэнэ. Жэшээнь, Зэдын аймаг гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө арайхан 18 процент, Захааминай аймаг—19 процент дүүргээд байнхай.

Яахадаа таряа худалдалга удаарна гээшэб? Нэн түрүүн ургаса хуряалга, тоог дээрэ таряа сэбэрлэхэ худэлмэри, мүн таряа зөөлгэ муугаар эмхидхэгдэнэ. Сентябриин 20-ной байдалаар республика дотор ороохото ургамалнуудай миил 72 процент хадагдаад, тэрэнэй 74 процентнь хуряагдаад байнхай. Таряа ехээр таридаг Бэшүүрэй, Мухар-Шэбэрэй, Зэдын, Яруунын аймагуудай ажахынууд урдынхяараал хуряалгаяа аали нобшоор ябуулна. Яруунада, Захааминда, Зэдэдэ хадагдаһан таряанайнь хахадынь суглуулан сохигдоогүй байһаар.

Сентябрь һарын һүүлэй 10 хоног эхилжэ, олохон аймагуудта саһан орожо, үбэлэй дүтэлһые мэдүүлнэ. Энэ ушарта байгша ондо гараһан баян ургасаяа гээлтэ хоролтодо оруулха, саһанда даруулха аюул олон газарта тохёолдобо. Тиимэһээ ургаса хуряалгадаа бүхы хүсэеэ табижа, нэгэшье гектар таряа саһан доро оруулхагүй гээшэ ажахы бүхэнэй мүнөөдэрэй дайшалхы хэрэг болоно.

Энэ жэлдэ хаа хаанагүй кукурузын нилээд һайн ургаса гаража, бүхыдөө 492 мянга гаран тонно силос дарагдаа гэхэ гү, али нёдондонойхиһоо хоёр дахин ехэ бэлдэгдээ. Тиигэбэшье һүүлэй мэдээгээр нилээд ехэ кукуруза үшөөл хуряагдаагүй байһаар. Кукуруза хуряалгаар Хориин, Загарайн, Сэлэнгын аймагууд гээгдэжэ ябана.

Эмхидхэлэй худэлмэриие эрид һайжаруулжа, ургаса хуряалгаяа, гүрэндэ таряа худалдалгаяа октябриин нэгэн болотор дүүргэхэ гээшэ республикын худөө ажахын бүхы худэлмэрилэгшэдэй харюусалгатай хэрэг, нангин уялга мүн.

Ажахынгаа жэлые амжалтатайгаар дүүргэхын түлөө

Д. БАИРБИЛИКТУЕВ,
КПСС-эй Сэлэнгын райкомой нэгэдэхи секретарь

Орон дотороо мяха, һү, үндэгэ болон эдеэ хоолой бусад зүйл бүри элбэг болгожо, арад зонойнгоо байдалые улам һайжаруулхын тулада худөөгэй ажахын худэлмэрилэгшэдэй улам оролдосотойгоор ажаллахыень парти, правительствамнай уряална.

КПСС-эй түүхэтэ XXII съездһээ хойшо үнгэрһэн түрүүшын жэлэй туршада Сэлэнгын аймагай совхоз, колхозууд худөө ажахын продуктнуудые абалгын талаар ехэхэн зорилгонуудые хараалһан юм. Хараа түсэбөө бодото дээрэнь бэелүүлхын тула аймагай таряашад, малшад, механизаторнууд габшагай шангаар тэмсэжэ байнхай.

Худөө ажахынгаа бүхы һалбаринуудые амжалтатайгаар хүгжөөхэ гэбэл, нэн түрүүн таряан ажалаа һайнаар эрхилхэ шухала байһаниинь элитэ.

КПСС-эй ЦК-гай, Советскэ правительствын эрилтын ёһоор, энэ жэлдэ совхоз, колхозууднай тарилгынгаа талмайн хубаарилгые хубилгаһан, кукуруза, горох, тэжээлэй бобы гэхэ мэтэ шухала ургамалнуудай талмайе үргэдхэжэ, бараг ургаса туйлаһан байна. Жэшээлхэдэ, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүү механизатор-кукурузашан Максим Очиров 100 гектар кукурузын га бүриһөө 1000 центнер эшэ набша ургуулаад, эрхим болзорто хуряажа дүүргээ. XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой кукурузашадай звеное даадаг Радна Лумбунов, «Улаан Оронго» колхозой кукурузашан Николай Собенников гэгшэд гектарай 750 центнер эшэ набша ургуулба. Иимэ жэшээ олон.

Аймагаймнай бүхы совхоз, колхозуудта ургаса хуряаха, таряалан дээрэхи һолоомо һайнаар суглуулжа һүрилхэ, намарай паар хахалха гэхэ мэтэ айхабтар харюусалгатай худэлмэриин халуун хаһа түлэг дундаа ябажа байна.

Сентябриин 15-най мэдээгээр, манай аймаг дотор 33 мянган гектар таряалангай 20 мянган гектарынь хуряагдаад байгаа.

Ургаса хуряалгаяа эрхим болзорто, гээлтэ хоролтогүйгөөр үнгэргэхын тула манай механизаторнууд «Темижбекский» совхозойхидой жэшээгээр ажалаа эмхидхэнэ. Энэ түрүү онол арга хэрэглэһэн Сэлэнгын совхозойхид таряа хуряалга дээрээ горитой амжалта туйлана. Тэрэшэлэн Кировэй нэрэмжэтэ, «Улаан Оронго» колхозууд социалис уялгануудаа дүүргэхын түлөө тэмсэжэ байнад. Эдэ ажахынууд таряа хуряалгаяа сентябриин 25 болотор дүүргэхээр хараална.

Хуряалга дээрэ түрүү арга хэрэглэһэн комбайнернууд Л. А. Жалсанов, Г. Цырендоржиев, Ч. Чагдуров (Сэлэнгын совхоз), Г. Бадмажапов, В. Кузьмин (Кировэй нэрэмжэтэ колхоз) болон бусад халаанайнгаа даабарии 180—200 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Аймагаймнай таряашад энэ жэлдэ Эхэ орондоо 420 мянган пүүд таряа худалдаха уялга абанхай. Сентябриин 20-ной мэдээгээр гүрэндөө 327 мянган пүүд таряа тушаагаад байнабди. Кировэй нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь Ц. Б. Гармаев, парторганизациин секретарь Д. С. Мункожапов) гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө дүүргээ. Мүн «Эрдэм», Ленинэй, Карл Марксай, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозууд гүрэндэ таряа худалдаха түсэбөө дүүргэнхэй.

Байгша ондо аймагаймнай таряашад бараг һайн ургаса туйлаа. Ленинэй, XX партсъездын нэрэмжэтэ, «Коммунизм», «Улаан Оронго» колхозууд дунда зэргээр гектарай 12 центнер, зарим газарһаа 15—20 центнер таряа хуряана. «Коммунизм» колхозой хоёрдохи бригадын 500 гектар талмай дээрэһээ га бүриин 20 центнер шэниисэ абтаа.

Аймагай худөө ажахын худэлмэрилэгшэд гүрэндэ таряа худалдаха уялгаяа тон һаяар дүүргэхэ зорилго табяад, үдэр һүнигүй худэлжэ байна.

Таряа хуряалгын хажуугаар ниитын малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлдэгдэнэ. Мүнөө совхоз, колхозуудтамнай 170 мянган центнер тэжээл бэлдэгдэнхэй. Энээниие үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулбал, хоёр дахин ехэ байна. Үбһэ хуряалга үргэлжэлһөөр. Тэрэшэлэн кукурузын шэмэтэ эшэ набшаар 60 мянган тонно силос дарагдажа, һаамхай үнеэн бүриин 10 тонно силос бэлэдхэгдээ. Тиин үнгэрэгшэ жэлэйхидэ орходоо гурба дахин ехэ силос дарагдаба.

Гэхэтэй хамта совхоз, колхозуудаймнай худэлмэридэ үшөөл горитой дутуу дундануud бии байһаар. Намарай паар хахалалга унжагайрна.

Аймагай партийна организаци, худөө ажахын худэлмэрилэгшэд дутагдалнуудаа дары зайсуулан, ажахынгаа жэлые шэнэ амжалтатайгаар түгэсхэхэ уялгатай.

НҮХЭД ҺААЛИШАД, ҺААЛИИН ГҮҮРТЫН ХУДЭЛМЭРИЛЭГШЭД!

ЕХЭ-НУГЫНХИДҺАА ЖЭШЭЭ АБАЖА, ҮНЕЭДТЭ СИЛОС ҮГЭЖЭ ЭХИЛЫТ, ТИИГЭБЭЛ ҺҮН ЕХЭЭР ҺААГДАХАЛ

Үнеэдтэ кукурузын силос үгтэнэ

Намарай сагай ерэжэ, набша ногооной хагдархада урдань үнеэд һү шэмэеэ татадаг байһаниинь мэдээжэ. Харин мүнөө кукуруза ехээр таридаг болоод байхадаа тиимэ ушар үзэгдэхэеэ болинхой.

Манай Ехэ-Нугын отделени һүүлэй мэдээгээр 5 мянга гаран тонно силос гол түлэб кукурузын ногоогоор дараад байнхай. Энэмнай үнеэн бүридэ 10 гаран тонно хүртэнэ. Үшөө мянгаад тонно силос дарагдаха. Тиигэжэ бүхы дээрээ үнеэн бүхэндэ 12 тонно хүртэхөөр силос бэлдэгдэхэнь гээшэ. Хэрбээ үнеэн бүридэ үдэртөө 30 килограмм алгадгүй эдюулээ һаа, тэрэмнай 400 үдэртэ хүрэхэ байна бшуу.

Эдэ бүгэдые хараадаа абажа, бидэнэр үнгэрһэн август һарын 27-һоо эхилжэ, үнеэдтээ түрүүн кукурузын ногоо, хожомынь кукурузын силос үгэжэ эхилээбди. Үдэртэ үнеэн бүхэндэ 8—10 килограмм хүртэхөөр силос үгтэнэ. Тэрэнэй хажуугаар үнеэднай үдэр һүнигүй адуулагдана, ехэнхидээ кукурузын узуурта бэлшээгдэнэ. Үдэртөө гурба дахин һаагдана.

Үнеэдые оло дахин байрадаа асархагүйн тула кукурузын силос автомашинаар абаашагдажа, бэлшээри дээрэнь үгтэдэг. Силоснай полиин захада, газар дээрэ дарагдаһан байна. Тиимэһээ тэрэниие холо зөөхэгүй болонобди.

Эдэ бүхы хэмжээ абаһанай ашаар һүн нилээд ехэ һаагдадаг болонхой. Хэрбээ кукурузын силос үгтэхэһөө түрүүн, августын 25-даар, фермымнай үнеэдһээ үдэртэ 1710 литр һүн һаагдажа байгаа һаа, мүнөө үдэртэ 2200 литр һаагдана гэхэ гү, али үдэрэй һаам 510 литрээр дээшэлһэн болоно бшуу.

Үнеэдэй эдеэлүүлгэ, адуулгые эмхидхэхэ талаар һаалиин фермые даагша Санжижап Доржиев, фермын һаалишад ехэхэн эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллана. Фермын түрүү һаалишад Минсару Нуртынова, Мария Нуртынова, Гармацу Доржиторова гэгшэд һү һааха жэлэйнгээ социалис уялга дүүргээд байнхай. Тэдэнэр үнгэрһэн 8 һарын туршада үнеэн бүриһөө 1429—1450 литр һү һаанхай. Социалис уялгануудтань—1450 литр. Бүхы фермээрээ энэ үедэ үнеэн бүриһөө 1043 литр һү һаагаад байна. Тиихэдэ нёдондоной энэ үедэ үнеэн бүриһөө 823 литр һүн һаагдаһан юм.

Фермын худэлмэришэд энэ жэлдэ үнеэн бүриһөө 1450 литр һү һааха гэһэн социалис уялгаяа болзорһоо урид дүүргэхын түлөө үсэд шангаар оролдоно. Тэдэнэрэй хэлэһэн үгэдөө хүрэхэнь лабтай.

Һү һааха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэй ашаар тэрэниие гүрэндөө ехээр худалдаха аргатай байгаабди. Энэ жэлэй 8 һара соо гүрэндөө 2492 центнер һү худалдаха түсэбтэй байбал, тэрэнээ 3336 центнертэ хүргөөбди. Мүнөө үедэ һаагдаһан һүнэймнай 93 процент гүрэндэ тушаагдана.

Агуухэ Октябриин социалис революциин 45 жэлэй ойн урда тээхи бүгэдэ арадай мүрысөөндэ оролсожо, манай отделениин малшад гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоо һара урид дүүргэхэ зорилготой.

Д. ОЧИРОВ,
Погранична совхозой Ехэ-Нугын отделениин эрхилэгшэ.
Хяагтын аймаг.

Һүүлшын һүри бодобо

Ивалгын һуралсалай-туршалгын ажахыда социалис мүрысөө, худэлмэришэдэй ажал һайнаар эмхидхэһэнэй ашаар ерэхэ үбэл бардам хүрэхэ малай тэжээл бэлэдхэгдээ. 6-дахи отделениинхид (эрхилэгшэнь нүхэр Ринчинов, парторганизациин секретарь нүхэр Данзанов) бусадһаа шалгаран гараа.

Дамжуулгын Улаан туг тус отделениин үбһэшэдэй бүхы бригадануудта ээлжээлжэ үгтэһэн юм. Жэшээлхэдэ, Бадмаев Дэмбрэнэй бригадаһаа абтаад, Бальчинов Дабаагай бригадада, тэндэһээнь Ринчинов Цырендоржодо барюулагдаһан байха.

Мүнөө тус ажахын 6-дахи отделени 9 мянга гаран центнер һайн шанартай үбһэ хуряажа, түсэбөө дүүргээд байнад.

Р. Тапхаров.

В. П. МЖАВАНАДЗЕ

НҮХЭР ВАСИЛИЙ ПАВЛОВИЧ МЖАВАНАДЗЕДА

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша Танине 60 наһа гүйсэһэн үдэрөөртнай үнэн зүрхэнһөө амаршалжа байна.

Совет арадай аша туһада, манай оронд коммунизмын илан мандахын тула үни удаан олон жэл соо амар мэндэ ажаһуухыетнай, үрэ ехэтэйгээр ажаллахыетнай хүсэнэбди.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет.

ССР Союзай Министрнүүдэй Совет.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр В. П. Мжаванадзеда Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгохо тухай

Грузиин КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат нүхэр В. П. Мжаванадзын 60 наһа гүйсэһэнтэй дашарамдуулан, Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй үмэнэ ехэ аша габьяатай байһыень тэмдэглэн, нүхэр Василий Павлович **Мжаванадзеда** Ленинэй орден ба «Хадуур ба балта» гэжэ алтан медаль барюулгатайгаар **Социалис Ажалай Геройн** нэрэ зэргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Л. БРЕЖНЕВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1962 оной сентябриин 21.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

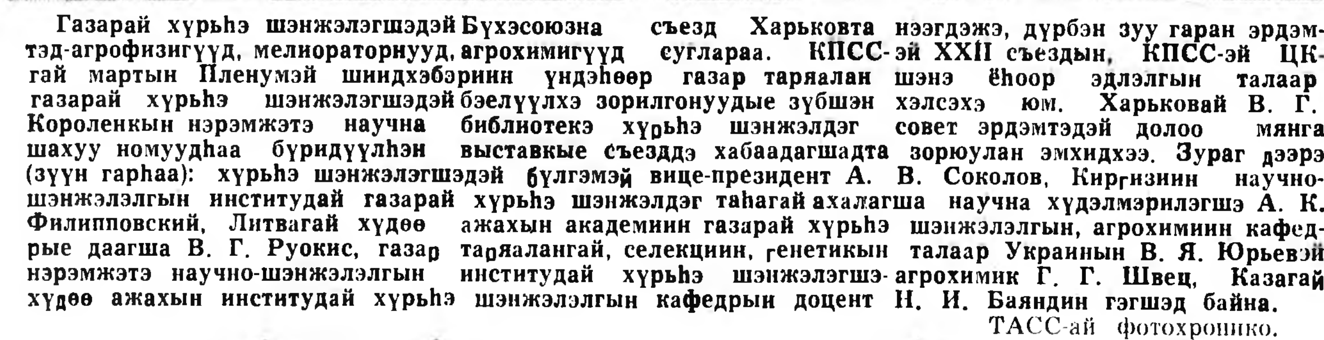
Нүхэр А. И. Хазагаевые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Табн наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, республикын худөө ажахые хүгжөөлгэдэ габьяатай байһанайнь түлөө Буряадай АССР-эй Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшын орлогшо нүхэр **Хазагаев Иван Алексеевичые** Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Ч. ДОРЖИЕВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан.
1962 оной сентябриин 22.

Газарай хүрьһэ шэнжэлэгшэдэй Бүхэсоюзна съезд Харьковта нээгдэжэ, дүрбэн зуу гаран эрдэмтэд-агрофизигүүд, мелиораторнууд, агрохимигүүд суглараа. КПСС-эй XXII съездын, КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй шиидхэбэриин үндэһөөр газар тарялан газарай хүрьһэ шэнжэлэгшэдэй бэелүүлхэ зорилгонуудые зүбшэн хэлсэхэ юм. Харьковай В. Г. Короленкын нэрэмжэтэ научна библиотекэ хүрьһэ шэнжэлдэг совет эрдэмтэдэй долоо мянга шахуу номуудһаа бүридүүлһэн выставкые съездэ хабаадагшадта зорюулан эмхидхээ. Зураг дээрэ (зүүн гарһаа): хүрьһэ шэнжэлэгшэдэй бүлгэмэй вице-президент А. В. Соколов, Киргизиин научно-шэнжэлэлгын институдай газарай хүрьһэ шэнжэлдэг таһагай ахалагша научна хүдэлмэрилэгшэ А. К. Филипповский, Литвагай хүдөө ажахын академиин газарай хүрьһэ шэнжэлэлгын, агрохимиин кафедрые даагша В. Г. Руокис, газар таряалангай, селекциин, генетикын талаар Украиныն В. Я. Юрьевэй нэрэмжэтэ научно-шэнжэлэлгын институдай хүрьһэ шэнжэлэгшэ-агрохимик Г. Г. Швец, Казагай хүдөө ажахын институдай хүрьһэ шэнжэлэлгын кафедрын доцент Н. И. Баяндин гэгшэд байна.

ТАСС-ай фотохроника.

Таряашан, малшан нэрээ нэрлүүлэгшэд

СЭДЬХЭЛЭЙ СЭБЭР—БАЯР, АЖАЛАЙ ҮРЭ—АЛДАР ТУҺАТАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

Сэлэнгэ мүрэнэй эрье зубшан Һүтэй гэжэ тосхон оршодог. Энэмнай Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой 3-дахи бригадын түб болоно.

Һаяшаг эндэхи колхознигууд сугларжа, Н. Г. Загладын һонирхолтой статья зүбшэн хэлсэбэ. Өөһэдынгөө ажал хэрэг, уялга болон һэшхэл тухай сэхэ руунь, нюулта нөөлтэгүйгөөр хөөрэлдэбэд.

Загладын «Таряашан нэрээ хүндэлэгты!» гэһэн статья тухай элидхэл колхозой 3-дахи бригадын парторганизациин секретарь Д. Д. Цыренов хээ.

Һүтэйн сельсоведэй түрүүлэгшэ С. Б. Будаев, наһажаал колхозник П. Д. Доржиев, механик Д. Г. Мункуев, 3-дахи комплексно бригадын бригадир Ц. Б. Бальчинов, һаалишан Д. Батуева, колхозой түрүүлэгшэ Ц. Л. Балданов, парткомой секретарь В. С. Раднаев гэгшэд үгэ хэлэхэдээ, Надежда Григорьевнагай статьятай хүн бүхэн танилсажа, нийтын үйлэдбэридэ хэр хабаадажа, ямар үүргэ дүүргэжэ байһан тухайдаа бодожо үзэхэ ёһотой гэжэ тэмдэглэбэд.

Хамтын ажалһаа хулжадаг, архи уугаад ормоо алдадаг, хулигардаг зариман шангахан шүүмжэлэлдэ оробо. Энэ —минии, тэрэ—гүрэнэй гэжэ илгаад, өөрынхидөө гамтайгаар, гүрэнэйхидэ хайрагүйгөөр хандадаг гээгдэнги заншал заримашуулда бии зандаа. Үнгэржэ ерэхэдээ, гүрэнэй зөөри үбэршэлһэн ушарнууд нэгэнтэ бэшэ дайралдадаг. Жэшээлхэдэ, Пыл-Доржо Бамбаров, Даша-Нима Бадмацыренов, Бато Дамбаев гурбан юу һайндаа хони хайшалалгын пунктһаа нооһо хулууга гээшэб? Тэдэнэр өөһэдынгөө олоһон мүнгөөр архидахань багадаад, гүрэнэй хармаанда һэшхэлгүйгөөр ороо ха юм. Мүнөө тэдэнэр ошохо газартаа ошонхой.

Хамаг муухай аашанууд архиһаал үнгитай байдаг. Шал мяхан болотороо һогтоһон Собенников Николай даажа абаһан машинаараа Анастасия Васильевна Рябовае дайража, ехээр гэмтээжэрхёо һэн. Тэрэ эхэнэр дүрбэдэхи һараяа аргаламжада ябаһаар. Элдэб муухай үгэнүүдые хэлэжэ байжа хүниие хараадаг, боһодог хатуушуулай тоодо хонишон Василий Балданов, механизатор Анатолий Бамбаров гэгшэд оролсоно.

«Зарим хүнүүд «өөһэдынгөө һэшхэлые колхозой гектарта хүргэнгүй, өөрынгөө огород дээрэ үлөөнэ» гэжэ Надежда Григорьевна тон зүб хэлээ.

— Жэшээлхэдэ, В. А. Соколов өөрынгөө хубида хэмһээ үлүү мал барина. 3 эбэртэ бодо мал, 12 хонин, 2 поршоонхо хорой соонь хаалтатай. Эдээнһээ Б. Аюшеев, Д Ленхобоев, Н. Рябов, А. Базаров гэгшэд баганшье гээгдэнэгүй,— гэжэ С. Б. Будаев мэдүүлбэ. Тэдэнэр үбэл, зунгүй өөһэдынгөө малай хойноһоо һанаагаа зобон гүйлдэһөөр, нийтын ажахыда өөдэтэй туһа хүргэнэгүй.

36 наһатай Будажап Сандаков суглаанда хабаадагшадай шангахан шүүмжэлэлдэ хүртөө. Юуб гэхэдэ, энэ нүхэр автомашина жолоодогшын мэргэжэлтэй аад, хүнгэн, олзотой ажал бэдэржэ, мүнөө үень колхозниигуудай мал адуулһан нэрэ зүүнэ. Үнэндөө Сандаков зоной мал һайн бэлшээридэ абаашажа эдеэлүүлхые оролдодоггүй, харин «Ирбит» мотоциклдаа һуугаад лэ, урагша хойшоо табилуулдаг юм. Энэ нүхэртэ һэшхэл бии гээшэ гү? Үгы. Хэдэн үхибүүдые өөдэнь болгожо байһан гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, үндэр наһатан колхозойнгоо ажалда ябажа байха, харин Будажап Сандаков бургааһанай һүүдэртэ мал адуулһан хэбэр үзүүлжэ хэбтэхэ.

Хорёод наһанайнгаа эдир дунда ябаһан Павел Санжапов хэниие һажаажа, хэниче дахажа зайгуултана гээшэб? Колхоздоо ажалланагүй. Улаан-Үдэ һургуулида орохом гэжэ ошоһон аад, һаянай баһа бии болонхой, архи балгажархёод, үдэр һүниин зоргондо зайгуултаһаар. Энэ нүхэр ургажа ябаһан хүүгэдтэ муу жэшээ харуулна. Павелые хамтын хүсөөр ажабайдалай үнэн харгыда оруулха гээшэ партийна организациин, бүхы үнэн сэхэ колхозниигуудай уялга болоно гэжэ үгэ хэлэһэн нүхэд тэмдэглэбэд.

Надежда Григорьевна һэшхэл тухай хөөрэлдөө эгээл хаһа соонь эхилбэ. Нээрээшье зэргэлэн хүдэлжэ байһан хоёрой нэгэниинь амжалта туйлаха, нүгөөдэнь хойнотохо гээшэнь тон тааруугүй. Нэгэ нүхэр ажалай хүндые бэдэрхэ, нүгөөдэнь—хүнгэн ба олзотойе бэдэрхэ. Нэгэниинь ажалгүй һуужа шадахагүй, нүгөөдэнь —хайшан лэ гээд тэрээнһээ хулжахые, тэрьедэхые оролдохо. Иимэрхүү али олон ушарнууд ажабайдалдамнай тохёолдодог. Теэд артелиин Уставай ёһоор, хүн бүхэн газар эдлэхэ, мал бариха аб адлихан лэ эрхэтэй ха юм. Теэд заримашуул ажалда тунайгаар хандана. Энэ ябадалтай эрид тэмсэжэ, колхозой гэшүүн бүхэнэй һарадаа адагынь 26 хоног соо нийтын ажалда хабаадаха ёһо тогтоохо гэжэ суглаанда хабаадагшад хэлсэбэд. Тэдэнэр оронойнгоо мэдээжэ звеньевод, Социалис Ажалай Герой Н. Г. Загладын статьяе һайшаан, колхозой бүхы гүүртэ, фермэ, отаранuудта зүбшэн хэлсүүлхэ гэжэ шиидээ.

А. Баендуев,
КПСС-эй обкомой Улаан-Үдын үйлэдбэриин управлениидэхи инструктор.

Парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэ[д] Москва шадарай совхозуудаар ябаба

Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд Горькиин нэрэмжэтэ, «Раменское», Тельманэй нэрэмжэтэ Москва шадарай совхозуудаар сентябриин 20-до ябаба. Эдэ ажахынуудта хартаабха, саахарай свёкло, огородой эдеэ түлэг дундаа хуряажа байнхай.

КПСС-эй Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. С. Хрущев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, Ф. Р. Козлов, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, К. Т. Мазуров, В. П. Мжаванадзе, В. В. Щербицкий гэгшэд Горькиин нэрэмжэтэ совхоздо үдын хойно ерэбэ.

КПСС-эй Московско обкомой нэгэдэхи секретарь Г. Г. Абрамов, Белоруссиин ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Я. Киселёв, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлдэхэ РСФСР-эй министр Н. И. Смирнов, КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи хүдөө ажахын таһагые даагша И. С. Панькин, Москвагай облгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. И. Конотоп, хүдөө ажахын продуктнуудые абаха, бэлдэхэ РСФСР-эй министрэй нэгэдэхи орлогшо В. П. Мыларщиков гэгшэд мүн лэ энэ ажахыда ерэжэ хараа.

Раменскэ үйлэдбэриин управлениин главна агроном Н. А. Филатов, тэндэхи ажахын мэргэжэлтэд ажал хүдэлмэри тухайгаа, огородой ургамалнуудые тарихадаа хэрэглэдэг арганууд тухайгаа хөөрэжэ үгэбэ.

Парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд удаалуулан «Раменское» совхоздо ошобо. Тэндэ хартаабха малтадаг хэды агрегадууд хүдэлжэ байба. «Беларусь» тракторай хойноһоо хартаабхын эшэ суглуулдаг «УБД-3» түхэлэй машина ябаба. Энэ машинаар хартаабхын эшэ поли дээрэһээ суглуулжа, хэршээд, бункер соо хэдэг байна. Хэршэгдэһэн ногоон тэжээлые автомашинануудаар силос хэхэ газартань абаашана.

Хартаабха малтадаг машина томо жэжээрнь илгадаг түхеэрэлгэ хойноо шагтагаланхай, энэ машина поли дээгүүр ябана. Хүдөө ажахын машинануудые бүтээдэг Ухтомскиин нэрэмжэтэ Люберецкэ заводто энэ машина хэгдэһэн байна. Н. С. Хрущев, парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд энэ агрегадай хэр бүтээсэтэй, хайшан гэжэ хэгдэһэн тухай һонирхобо, машинын хүдэлжэ байхада адаглан хараба.

— Ажаллажа байха үедөө агрегадые түргөөр,ааляаршье ябуулжа болохо. Энэнь ургамалай ургасаһаа дуулдыдадаг. Часай туршада 1,1—2,2 километр хүрэтэр түргэдхэжэ болохо юм. Сэлмэг һайн үдэр 1,5—2 гектарай хартаабхые малтадаг.

Парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд хартаабха малтадаг «КГП-2» түхэлэй шэнэ комбайнай хүдэлхые хараба. Энэ машинань нэгэ доро хоёр зуруудай хартаабхые малтахаар зохёогдоһон. Хартаабха малтажа, эшэһээнь һалгадаг, тиигээд автомобильда гү, али тэргэдэ ашадаг юм.

Хартаабхын ургаса ямар байгааб гээд нүхэр Н. С. Хрущев асуугаа.

— Гектарай 16 тонно болоно. Иимэ ургасатай байхадань совхозой механизаторнууд шэнэ машинаар үдэртөө 2—2,5 гектарай хартаабха хуряана,— гэжэ Н. С. Хрущевто хэлэбэ.

«Рязсельмаш» заводто бүтээгдэһэн хартаабха малтадаг «К-3» түхэлэй шэнэ комбайн мүн лэ тэндэ харуулагдаа. Энэнь бурил һайжаруулагдаһан машина юм. Энэ комбайн зөөлэншье, хатуушье хүрьһэтэй газарта ябахадаа, һаатахагүй.

— Оньһожоруулга хэрэглэхэдэ, ажалай бүтээсэ эрид дээшэлдэг. Хүн зоной ажалые хүнгэдхэдэг машинанууд манадта бии. Энэмнай ехэ алхам болоно,—гэжэ Н. С. Хрущев хэлэбэ.

Малтагдаһан хартаабха сорт сортоорнь илгаха газарта абаашагдана. «КСП-20» түхэлэй машина эндэнь хүдэлжэ байна. Энэ машинаар хартаабха һайса сэбэрлэгдээд, гурбан янзын болгогдожо илгагдана. Эгээ жэжэхэн хартаабхань малай тэжээлдэ, томо жэжээрээ дунда зэргын хартабха үрэһэ хүрэнгэдэ, эгээ томонуудынь эдеэ хоолдо хэрэглэгдэдэг юм. Нэгэ халаан соо машина 60 тонно хүрэтэр хартаабха сэбэрлэн илгана. Тусхай ханзанууд соо хартабхаяа хээд, хадагалха газартань абаашадаг.

Энэ ажахытай хүршэ Тельманэй нэрэмжэтэ совхоз оршодог. Парти, правительствын хүтэлбэрилэгшэд «КГП-2» түхэлэй комбайнаар саахарай свёкло хуряажа байхыень эндэ хараба.

Механизаторнууд Владимир Кузнецов, Борис Мартынюк гэгшэдтэй Н. С. Хрущев хөөрэлдөө. Эдэнэр совхоздо хоёрдохи жэлээ саахарай свёклын баян ургаса ургуулжа байнхай. 60 гектарай тус бүриһөө 400 центнер свёкло, 200—220 центнер эшэ набша ургуулһан байна.

Хартаабха, свёкло, огородой ургамалнуудые хуряадаг машинанууд элдэб янзын ажал хэжэ шадахаар зохёогдохо ёһотой гэжэ Н. С. Хрущев тэмдэглээ.

Совхозуудта ябу[...]
эдэ шэнэ техникын а[...]
таабха, саахарай св[...]
ряаха хэрэг бүхыдөө [...]
руулагдана. Энэ уша[...]
лай гаргаша ехээр д[...]
лагдана.

Саахарай свёклые [...]
соо хадагалха дурш[...]
Тельманэй нэрэмжэтэ[...]
главна агроном В. И[...]
хөөрэбэ. Энэ ушарт[...]
рай свёклые 1—2 гра[...]
тэр намар хүргөөд,
хушажа хадагалдаг.
саахарай свёкло ха[...]
зун болотор гутадаг[...]

Н. С. Хрущев ажа[...]
хүдэлмэрилэгшэдтэй,
жэлтэдтэй хөөрэлдэх[...]
намжаая хэлэһэн бай[...]
ва шадарай зонодо э[...]
шэдэг хартаабха [...]
таряа һаа зохистой. И[...]
таабха эдеэ хоолдо хэ[...]
хэ. Орой эдеэшэдэг
хартаабха Тульска,
Брянска болон бу[...]
ластьнуудта тариба[...]
Харин Москва шада[...]
рай свёкло. бобы, [...]
ногоон тэжээлдэ хэ[...]
горох ехээр таряа һ[...]
Мяха-һүнэй мал, гах[...]
бэрилгэ эндэ хүгж[...]
байнхай. Энээндэ иим[...]
малнуудые тарибал [...]
байгаа. Зоно бүхэндэ[...]
эрхилхэ гурим зохёо[...]
тэй. Урда талын ра[...]
бобово ургамалнууд[...]
абаха хэрэг бэелүүлх[...]
Парафиндаһан үрэһэ [...]
жэ, буурсаг абахын [...]
кукуруза ургуулдаг. [...]
шэлые шэнжэлхэ хэрэ[...]
на. Рязанска област[...]
туршалга хэгдэһэн гэ[...]
Хрущев хэлэбэ.

Совхозой Островец[...]
лёнидэ ошоходонь, х[...]
огородой эдеэ хадага[...]
рые хабсаргагдадаг [...]
тоноор түхеэрһэн туха[...]
ректор А. М. Житков[...]
Парти, правительствы[...]
бэрилэгшэд иимэ шэ[...]
ганууудыень хараба.
һэрюун болгожо бай[...]
рэлгэ хээ һаа таарамж[...]
гэжэ һанамжа хэлэг[...]

Зорилгонуудаа амж[...]
гаар бэелүүлхэбди, хү[...]
хын продуктнуудые ех[...]
даг болохын түлөө [...]
гаар тэмсэхэбди гэж[...]
правительствын хүтэл[...]
шэдые Москва шадар[...]
зуудай хүдэлмэриш[...]
дуулба.

(Т[...]

Хонид үрэжүүлэгдэжэ дүүрээ

Улаан эрье гэжэ элдин газарта Бэшүүрэй совхозой хоёрдохи отделениин ажахын тоосоондо ороһон хонишодой бригада байрланхай. Бригадые даагша Будажап Ринчинов иигэжэ мэдээсэбэ:

— Манай бригада эхэ хонидой гурбан отараһаа бүридэнэ. Хамтадаа 1650 эхэ хони искусственна аргаар үрэжүүлхэ түсэбөө 100 процент дүүргээд байнабди. Хониднай 10—12 килограмм нарин нооһо үгэдэг алтайн үүлтэрэй хусын үрөөр үрэжүүлэгдээ. Ерэхэ жэлэй түрүүшын кварталда бүхы хонидоо хурьгалуулжа, эхэ хонин бүриһөө хурьга заатагүй абаха уялгатайбди.

Энэ харюусалга ехэтэй ажалда бүхы һанал бодолоо табижа хүдэлһэн хонишодые нэрлэбэл: ахалагша хонишод Базарсада Балданов, Цырен Пурбуев, Бадмажап Сахьяев. Эдэмнай хэдэн жэлэй туршада хүдэлжэ, ехэ дүршэлтэй болоһон зон.

Ахалагша хонишон Базарсада Балданов иигэжэ хөөрэбэ:

— Зунай эхин һарада эхэ хонидоо хурьгадһаань һалгаагаад, тэдэнээ бэлшээри һайнтай газарта үглөөгүүр эртэ гаргажа, үдэшэ орой, боро хараан болотор харюулдаг заншалтайбди. Тиимэһээ хонинай саг соогоо ототой боложо, үрэжүүлгэеэ богонихон болзорто дүүргэбэбди.

Мүн лэ һайнаар хүдэлдэг техник-үрэжүүлэгшэдые тэмдэглэмээр. Людмила Курышева, Намжилма Бальжинова гэгшэд үглөөгүүр эртэ—4-5 часта бодожо, ототой болоһон хонидоо илгаад, үрэжүүлдэг байгаа. Мүнөө үрэжүүлэгдэһэн хонид хоёрдохёо шалгагдажа, ототой байгаашадынь дабхар үрэжүүлэгдэжэ байнхай.

Эдэ бүгэдэһөө гадна, бригадын хонишод үбһэ тэжээл бэлдэнэ. Хэрбээ нёдондо тэдэнэр 1800 центнер үбһэтэй, 100 тонно силостэй байгаа һаа, мүнөө жэл 2500 центнер һайн шанартай үбһэтэй, 300 тонно кукурузын силос даранхай.

Д. Цыденжапов.
манай корр.

Һү худалдаха түсэбөө дүүргээ

Мал ажалай продуктнуудые Эхэ орондоо элбэг ехээр худалдаха талаар республика дотороо дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ оролсоһон Түнхэнэй аймагай колхоз, совхозуудай малшад һү һаалгаараа, тэрэнние гүрэндэ тушаалгаараа урдынхидаал адли түрүүлжэ ябана. Тэдэнэр сентябриин 10-да гүрэндэ һү худалдаха 9 һарынгаа түсэб 102,4 процент дүүргээ гэхэ гү, али 44544 центнер һү тушааба. Тиигэжэ аймагай ажалшад нёдондоной энэ үеынхиһөө 5665 центнер һү ехэ худалдаа.

Саянай совхозой һаалишад абаһан уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ, һү һааха, гүрэндэ худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргээд, нёдондоной энэ үеынхиһөө 1310 центнер ехэ һү гүрэндөө тушааһан байна.

Тэрэшэлэн «Маяк», «Сибиряк» колхозууд гүрэндэ һү худалдаха 9 һарынгаа түсэб болзорһоо урид дүүргэнхэй.

Мүнөө аймагай колхоз, совхозуудай малшад Агууехэ Октябриин социалис революциин 45 жэлэй ойн урда тээхи социалис мүрысөөндэ жагсажа, гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэхэ зорилготой.

А. Бусурманов,
Кабанскын нютагай үйлэдбэриин управлениин экономист.

ОЛОНДО ХҮНДЭТЭЙ

Владимир Глебович Сигаев зондоо хүндэтэй наймаашадай нэгэн мүн. Энэ нүхэр Кабанскын аймагай эд хэрэглэгшэдэй союзай автолавкын шофёр-наймаашанаар хүдэлжэ, Колесово тосхонһоо эхилээд, Байгал далайн эрьедэхи Посольск тосхон хоорондо ажаһуугшадые эд бараа, эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангажа байдаг хүн.

Нүхэр Сигаевай харюусалгада «Байкальский», «Кабанский» совхозуудай малшад болон таряашад, Степной Дворец, Посольск, Большая речка тосхонуудтахи загаһашад даалгагданхай. Хоёр жэлэй туршада автолавкые даажа ажаллаха зуураа, шадамар бэрхэ наймаашан болоо. Эд хэрэглэгшэдэй хэрэглэмжые һайнаар хангаха гэжэ хүсэл оролдолгоёо хододоо гаргажа ябадаг юм.

Сэхынь хэлэхэдэ, хүдөөгэй ажалшадай хэрэгтэй юумэнь захагүй олон ха юм. Хүн зон ганса хубидаа хэрэгтэй юумэеэ худалдан абадаг бэшэ, үшөө хэжэ байһан нийтынгээ ажалда хэрэгтэй хэрэгсэлээ хангадаг гээшэ. Тиимэ тула ямар сагта юун хэрэгтэй болодогынь анхаралдаа абадаг байна. Жэшээнь, үбһэ хуряалгын үедэ алха, дүшэ, бүлюу, аса; шубуушадта—витаминаар баян тэжээл, яһанай талха; загаһашадта—гүльмэ, губшуур, резинэ гутал гэхэ мэтэ шухала хэрэгсэлнүүдые наймаа болгохын тула хэрэгтэй сагтань автолавкада абажа ябадаг заншалтай.

Владимир Глебович складта байһан эд бараа абажа ашаад лэ гүйлгэжэ байдаг хүн бэшэ. Наймаа хэжэ ябахадаа, худалдан абагшадтай хөөрэлдэжэ, хүндэ ямар эд хэрэгсэл хэрэгтэй байдагыень мэдэжэ, захил абадаг гуримтай. Гансахан байгша оной август һара соо совхозуудай хүдэлмэришэдтэ хубсаһа угаадаг 6 машина, оёдолой табан машина, 2 радиоприёмник, радиоло, мотоцикл болон электро-бараа тэдэнэй захилаар гэртэнь абаашажа үгэһэн байна.

Тосхонһоо холуур ажаһуудаг малшад, загаһашад болон үбһэ, таряа хуряалгада хүдэлэгшэдые һайнаар, таһалгаряагүй хангахын тула энэ нүхэр тусхай зохёоһон графигай ёһоор аяншалдаг. Тиимэ туладань эд хэрэглэгшэд хадаа автолавкын хэзээ ерэхэ байһые мэдэжэ байдаг, жэжэ божо юумэнэй тула гээд тосхоной магазин ошожо, сагаа һамшаадаггүй.

Даалгагдаһан хүдэлмэридөө харюусалгатайгаар хандадаг, хүн зониие эд бараагаар һанаһан соонь хангаха гэжэ оролдодог нүхэр Сигаев зондоо хүндэтэй болонхой. Эд бараа худалдаха түсэбөө һара бүхэндэ хоёр, гурбан мянган түхэригөөр үлүү дүүргэжэ ябадаг. Ажалшадай магтаал хүндэдэ хүртэдэг, даалгабарла эрхимээр дүүргэдэг, бусад нүхэдтөө үльгэр жэшээ харуулдаг хүн туладань нүхэр Сигаевые аймпотребсоюзай правлени олон дахин мүнгэн шангаар, хоёр дахин Хүндэлэлэй грамотаар шагнаһан байна бшуу.

К. ДИМОВ.

Түрэл орон дотор[...]

КОМБАЙНЕР КУРБАТОВАЙ АЖАЛАЙ ГАБЬЯА

ПЕТРОПАВЛОВСК. (ТАСС-ай корр). Куйбышевай нэрэмжэтэ совхозой комбайнер Владимир Федорович Курбатов 550 гектар таряа хадаад, тэрэнээ сохижо дүүргээ.

Иимэ бүтээсээрээ ямаршье механизатор омогорхожо шадаха, энэнь Владимир Федоровичой ёһотойл баатаршалга болоно... Хилын харуулшан Владимир Курбатов Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай үедэ хоёр хулгүй болоһон байгаа. Госпитальһоо түрэл нютагаа бусажа ерэһээр тэрэ комбайн жолоодолгодо басагадые һургажа захалаа. Удангүй талын кораблиин штурвалда өөрөө һууһан байна.

Владимир Федорович 18-дахи жэлээ таһалгаряагүй таряа хадалгада хабаадаа, тэрэнэй бүхы ажабайдал—баатаршалга болоно. В. Ф. Курбатовай бригада совхоз соогоо таряа хуряалга түрүүлжэ дүүргээ.

ЭЛҺЭЛИГ ГАЗАРЫЕ АШАГЛАНА

ВОРОНЕЖ. (ТАСС). Лискинскэ болон Таловска үйлэдбэриин управлениинүүдэй хүдөө ажахын артельнүүд элһэлиг газар амжалтатайгаар ашагладаг болоо.

Ашаглагдаһан газарай гектар бүриһөө 300 центнерһээ дээшэ тэжээлэй арбуз, 300—320 центнер саахарна сорготой ногоон эшэ набша хуряажа абана.

38 мянган гектар боро болон бэлшээриин элһэлиг газар ашаглажа, хүдөө ажахын ургамалнуудые тариха гэжэ КПСС-эй обкомой бюро, облгүйсэдком тогтоол гаргаа.

Колхоз, совхоз бүхэнэй онсо эрхэ байдалда тааруугаар иимэ хүрьһэтэй газар хэрэглэхэ түсэб болон агротехникые үйлэдбэриин управлениинүүдэй мэргэжэлтэд зохёожо байнхай.

Элһэлиг газарай зарим хуби мүнөө жэлдэ севооборотдо хэрэглэгдэхэ юм. 1963 ондо эндэхи элһэлиг газар хүсэд ашаглагдаха.

СИБИРИИН КАУЧУК

ОМСК. (ТАСС). Холимол каучугай завод эндэ бодхоогдожо байна. Хэдэн цехүүдые ашаглалгада оруулха тухай актые гүрэнэй комисси баталаа. Орёо нарин түхеэрэлгэнүүдынь туршагдажа байнхай. Сибириин каучук абаха технологи зохёогдоно.

ОСЕТИИН КОНСЕРВЭ СИБИРИИНХИДТЭ ЭЛЬГЭЭГДЭНЭ

ОРДЖОНИКИДЗЕ. (ТАСС). Помидорой, үгэрсын, һонгиныն, баклажанай, халуун үбһэнэй, кабачкинуудай үндэр баян ургаса Хойто Осетидэ абтаа. Республикын эдеэ хоолой предприятинууд тэрээнһээ элдэб зүйлэй консервэ бүйлүүлэн гаргана. Осетиһээ иимэ консервэнүүд холын Хойто зүгтэ һуудаг ажалшадта, шэнэ газар элдүүрилдэг нютагуудай таряашадта эльгээгдэнэ. Шэнэ сезоной эхилһэнһээ хойшо тэдэнэй адресаар 1400 вагон консервэ эльгээгдээд байна.

ДНЕПРОДЗЕРЖИНСКЭ [...]

ДНЕПРОДЗЕРЖИНСК. [...]
Днепродзержинскэ ГЭС-[...]
дажа байһанһаа уламж[...]
дүрбэлжэн километр [...]
туйлай ехэ сөөрэм Дне[...]
шан һаяар бии бол[...]
сөөрэм Днепропетровско[...]
ска болон Кировоградск[...]
нуудай газар дээгүүр т[...]
байна. Зорюута байгуул[...]
лайн тогтохо газар [...]
бэлэдхэгдэжэ байна.

Украинын урда талы[...]
нуудай гандадаг газар [...]
дай сагай уларилда ГЭС[...]
сөөрэм һайнаар нулеел[...]
рээнһээ гадна, колхозу[...]
бури хоёр ургаса абаж[...]
хэдэ мянгаад гектар [...]
уһалагдаха.

КУРСКА ОБЛАСТЬ. Медвенскэ районой «Ленинская [...]» гэжэ хүдөө ажахын артелиин колхозниигууд энэ жэл[...] будаагай баян ургаса ургуулаа. Григорий Захаровай [...]рилдэг тарян ажалай 1-дэхи бригада гектар бүри[...] центнерһээ бага бэшэ шара будаа хуряахаар багсаана. [...] дээрэ: «Ленинская искра» гэжэ колхозой түрүүлэгшэ [...]реверзев (баруун гарһаа). Г. Захаров һайнаар ургаһан будаагай поли дээрэ ерээд байна. ТАСС-ай фотохро[...]

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур
1962 оной сентябриин 23.

Уран зохёолой хуудаһан

Уран зохёолшодой союзда

...мэндэ һаяхан Буряадай уран зохёолшодой хам... суглаан болложо, суглараһшад барандаа нютагай ...ленинуудэй дэргэдэхи газетэнүүдтэ тодорхой ту... ...ка үзүүлхэ тухай түб областьнуудай уран зохёол... ...ой үүсхэл дэмжэһэн тусхай тогтоол гаргаа бэлэй. Уран зохёолшод Никифор Рыбко, Анатолий Щитов ...«Ленинэй туг» газетын редакцида (Хяагтын ул... ...ени) Н. Загладын бэшэгээр бүхэли номер бэлдэжэ ...н байна. Мүн иимэрхүү зорилготойгоор поэдүүд ...н Галсанов Цырендулма Дондокова хоёр Хорин, ...ын аймаг гаранхай.

...УРБАН ЗУРАГЛАЛ

I.

...буряад хүнэй дуугаа дуу... ...тали талалаа гарахада, ор... ...юнхи тала дайда хабарай ...агисодог. Ши—юрын хүн... ...ээл хадаа агууехэш! Ню... ...турса, шэхэншни һонор. ...оогалжэ һуухада, хурьгаяа ...хониншье уяржа, хоёр ха... ...даанһөө уһа гоожуулан, үн... ...азаһан хурьгаяа үнэсэн ...хүүлдэг.

...шни тала мэтэ уужам, ...шни огторгой мэтэ үндэр. ...шни эхин—талын алагхан ...ыгөрэйшни үнсэг—үдын ...наран.

...булагай бурьялхадажа бай... ...ужа ундаа харяагшаб. Ха... ...шни дуулажа ябахада, шаг... ...унигаа тараагшаб. Малша ...н, шимни яагаашье уян ...даа!

...һалхайе үдэр бүри дулаа... ...үнгэ бүриин ургамал сэ... ...үглөө бүри бүүбэйлжэ ...наран намарай ольбоной ...алша туяагаа һуладуулан, ...амбоһаа холододог. Эгээл ...үгээр, малша буряад ...нухэртэеэ хахасажа тала... ...адаа, нюдэнһөө гансаханшье ...даа дээрэ алдахагүйл. Тоон... ...эрьен харахаһаа бэшэ олон... ...хэлэхэгүй даа. Шэрүүн лэ ...даа, минии малша Буряад!

II.

...балсанта хүдэлмэришэ хү... ...та доронһоо сасаран байгша ...—хэтэ мүнхэдөө унтархагүй ...болжо бадараад, хүн түрэл... ...тэдүйн зам тодолхо... Би ...

...балсанта Хүдэлмэришэ хү... ...та доронһоо сасаран байгша ...— замбуулинай захагүй сэн... ...замби түбиингөө амгалан ...сэржа, тэндэ амидаралай ...үдэг носоохо. Би харанаб.

...балсанта Хүдэлмэришэ хү... ...та доронһоо сасаран байгша ...— мартагдашагүй ирагуу ..., зохёогдошогүй гүнзэгы ...гайхамшаг һайхан дуун ...нуидэлөөд, газар дэлхэйн ...ынай сээжэдэ шэнэ долги ... Би баясанаб.

...хүн үргэн сэнхир уһа мүрэ... ...шэрган дээгүүр, Атлантика, Номгон далайн долгин дээгүүр жэбэршэгүй сад мүнгэн хүүргэнүүдые татажа, холын хото городуудые оньһон замаар холбохо. Би бахарханаб.

Энэ хүн түүхын изагуурһаа түрэл садан байһан аад, мүнөө түмэн сая хүн зониие нюдэндэ харагдашагүй нангин сэдьхэлээр тэбэрижэ, зүрхэнһөө зүрхэндэ, элыгэнһээ элыгэндэ хани нүхэсэлэй халуун һудаһа гүйлгэхэ... Би этигэнэб.

Хүдэр балсанта Хүдэлмэришэ хүн, би шамда һүгэдэнэб!

III.

Бэшүүр. Анхан сагта бэлшэр гэжэ буряад тосхон байһан аад, мүнөө Бэшүүр гэжэ нэрэшэнхэй, хүн аминайнгаа тоогоор арбан мянгаһаа холо үлүү, Байгалай үмэнэхи эгээл ехэ һуурин юм.

Бэшүүр. Эндэ анха түрүүшынхеэ ерэһэн холын хизаарай айлшан хүн ород арадай хуушан үеын һолонгото хубсаһа, үндэһэн соёлойнь үнгэ, ёһо заншал болоод, гайхамшаг сэлмэг шарай шэгыень хаража, сэдьхэлээ ханан баясаха һэн.

Бэшүүрэй тарияашадай хэтэ сагһаа ургуулдаг алтан шаргал шэниисэ, ажалша хүдэр гарайнь уран шэмэг—үндэр үндэр бартаатай нарһан модон гэрнүүдэйнь угалзата һайхан сонхонууд, баян хэшэгэй һүлдэ — баглайран ногоорһон мойһон модоной намаа соогуур шунгажа, холоһоо ерэһэн айлшаниие хоншуу хангалаар угтадаг юм.

...Үдэшын һэрюухэн һэбшээн Бэшүүр голһоо амилжа, уляангирай набшаһад һаршаганан шэбэнэлдэнэ. Сэсэрлигэй энэ тэрэ булан тохойгоор гармониин хонгёо абяан соностобо. Хүхюун частушкын хошон аялга жииганана. Гар фонаригай гэрэл һудалтай, эреэн сарпаанай уужам хормой халта эльбээд, уралаа зууһан урихан басаганай энгэртэхи томо томо ягаа, ногоон һубаһануудые шэрбэн, сэл хүхэ тэнгэри өөдэ нэгэ удаа шарбажа, мүнөөхил уляангирнуудай намаа соогуур хурашана.

Бэшүүр... Эндэ эдир наһанайнгаа эхин харгы таняаб. Эндэ ород хүнтэй түрүүшынхеэ танилсааб. Эндэ манай нүхэсэл эхилээ.

Д. Улзытуев.

...НЭ НЭРЭНҮҮД

БААТАР ЗОДБОЕВ

Баатар Зодбоев тон залуу хүн. Энэ жэлдэ Москвагай уран ...һанай училищиин скульптурна отделениие дүүргэһэнэй һүү... түрэл нютагтаа бусаад хүдэлжэ байна. Баатар шүлэг ...дэг юм. Һаяхан уянгата хэдэн шүлэгүүдые бэшээд, өөрөө шэ... ...лэн зураад, редакцида асарба.

Хуушан гэрэй сонхын гэрэл
бүүдыгээд,
Хонишон үбгэн тамхяа
татан ханяана
Хотоной арын хашаа хорёо
соохоно,
Хонид һажан, нойрмог
дундаа ираглана.

ЗУРАГ

Үнэгэнэй харанхы үргэн
талаар хайлажа,
Огторгойдо һүүлшын одод
залирна.
Оронго мүрэн уурал манаар
тамхилжа,
Орголиин толгойе
уняартуулан утана.
Сэлгеэ һонор сэлмэг
үглөөгүүр
Жэгүүртэн жэргэжэ
сууряа татана.
Эртэлэн бодоһон үбһэшэнэй
хажуур
Эшхэрэн, ногоо шэрбэн
сабшана.
Аажам наранай шарахан
толон
Алтаар тэнгэриин хүбөө
будана.
Эрдэниин шүрөөр шүүдэр
ялбаад,
Эреэхэн набша мүлин
урдана.

ТАЛАМНИ

Зургаан үнгын һолонго дор
Зурыһаар хотирнош,
харгымни.
Зурааша һонирхуу хүбүүгээ
Зулгыханаар угтанаш,
таламни.
Хангал үнэрөөр һэбшээлэн,
Харахан тархиим эльбэнэш.
Хүгжэм дуундаш ээлэгдээд,
Хүхин баясан гэшхэлнэм.
Хяагаар хүхэрэн хабтайжа,
Хаана холо руу талиинаш?
Харасам тэндэ зайжа,
Хаяа захыш бэдэрнэл.
Зургаан жэлэй хаһа соо
Зүүдэндээ манаһан
таламни —
Замби шиниии уурхай соо
Заяасан түрэһэндээ
баясанам!

ХАТАН ДОБО

...дэльбэтэ хонхо сэсэг,
...нгалтыш Хатан добоор!
...н хүлтэ хүлэг морин,
...хатарыш Хатан добоор!
...эйм хилгааһан хурган
дором долгилыш
Хатан добоор!
...шарайта хани гансам,
миһэлзыш!
... тэрэ Хатан добын
зуһалангаар
...шо нохой һэб-һобхон
хусана.
...ам нугаһаа аляа һалхин
үлеэжэ,
...гал моридой хонхын
абяан дуулдана.

ҮБЭР ДУНГЫ НЮТАГТА

Бишыхан очерк

«Радна Гонсорунов», «Гонсорунов — шэдитэ кукурузашан»—гэһэн гаршаг «малгайтай» зураглал, очеркнууд тэрэнэй ажал тухай һураг суу тараалсаа, алдар нэрыень далижуулаа...

I.

Үбэр Дунгы... Алтай нютагые үшөө гоёор «Үбэр Дунгы» гэжэ нэрлэдэг байна. Нээрээшье, алдарта дуунай аялгын һабагша боложо үгэһэн, өөрөөшье дуун шэнги сарюун, үзэсхэлэнтэ нютаг урдамни халюуран харагдаба.

Шэмэтэ кукурузын халуун оронһоо айлшалан, манай шэрүүн Байгал шадарта нютагжахаа ерэхэдэ, Радна Доржиевич ехэл хүндэтэйгөөр угталсаһан хүнүүдэй нэгэн һэн.

— Кукуруза шэмэтэй, баатарлиг ургамал юм гэжэ дуулаһаар үнинэй хүм даа,—гэжэ Гонсорунов хөөрэнэ. — Теэд хайшан гэжэ манай Сибирьтэ тэрэниие нютагжуулхаб? Ямар арга боломжонууд бии гээшэб. Юунһээ эхилэлтэйб?

Урзанда жэлэй эхеэр иимэ асуудалнууд гараа һэн... Һанал бодол тухайдаа совхозой парторгдо хэлэхэдэнь: «Зай, Радна, үүсхэлыеш һайшаамаар байна. Теэд энэ жэл тарияад туршыш даа, дэмжэхэбди»,—гээ һэн. Раднын досоо нара гараһандал болоо бэлэй. Радна Доржиевич «хээрын хатан» тушаа һайса мэдэхые оролдожо, ном судар уншажа оробо.

II.

Түрүүшын хабар... Раднын эгээ түрүүшын тарилга.

Удангүй алтан намар мододой набша гүбиһөөр айлшалан ерэбэ.

Радна өөрынгөө гараар тариһан, альган дээрээ бөөмэйлхэһөө наагуур ургуулһан кукурузынгаа һуха ургаад байхые харахадаа, баясахын ехээр баясаа һэн.

Раднын ажалай түрүүшын дүн—аяр шара кукуруза хуряагдаба.

1961 ондо Радна Доржиевич гектарай мянгаад центнер шэмэтэ, һүн эдеэтэй кукуруза ургуулаа бэлэй. Тэрэ жэл Гонсоруновай ажабайдалда айхабтар ехэ удха шанартай жэл болоо. Новосибирскдэ зарлагдаһан хүдөө ажахын түрүү хүдэлмэрилэгшэдэй зональна суглаан дээрэ Буряадай алдарта кукурузашадай туйлаһан амжалтые Никита Сергеевич Хрущев онсолон тэмдэглээ һэн. Никита Сергеевичэй үнэн сэдьхэлһээ хэлэһэн үгэнүүд Гонсоруновта айхабтар ехэ баяр баясхалан асараа, далижуулаа бэлэй.

III.

Арадай нюдэн хурса, арадай сэдьхэл гүнзэгы. Буряад араднай тэрэниие СССР-эй Верховно Советэй депутадта кандидадаар дэбжүүлэн һунгаа.

Радна иимэ ехэ золой тудахые яашье хүлеэгээгүй байгаа. Тиимэһээ Радна ажалаа улам ольһотой, улам урагшатайгаар ябуулна. Арадай этигэмжэтэн аад, муугаар хүдэлжэ болохо аал? Үгы даа.

Үбэлэй нюрган ута. Үбэлэй хугасаа соо һайнаар бэлэдхэл хээ хадаа, хабартаа ажалшье урагшатай байха бшуу. Тиихэдэ Гонсорунов хүршэ областиингоо алдарта кукурузашан Алексей Лисичниковтэй мүрысэжэ эхилээ һэн.

IV.

Энэ жэл хагсуу хабар тохёолдоод. һая задаржа байһан сагдуул кукурузын шэхэ шэмхэн, хүлдэхөөн алдаба. «Теэд яахабши, тэнгэриин конторой дохёо үгэхэгүй ха юмши»,—гэжэ Радна Доржиевич шэбшэдэг байба. Тиибэшье гараа һула табяад һуугаагүй. Үргэһэ нойроо һамшаан, кукурузаяа хаба соогоо аршалаа. Уһа зөөжэ, нэгэтэ бэшэ ундалуулаа бэлэй.

Нюлгын жалга соохи кукурузые Гонсорунов бидэ хоёр хаража ябабабди.

Һайн лэ ургаа байна. 51 гектар талмай дээрэ хоёр метр хахад үндэртэй «полиин хатан» силос болгогдон хуряагдана. Кукуруза зөөхөөр түхеэрэгдэһэн кузовтай автомашинанууд таһалгаряагүй һүндэлнэ.

Радна Доржиевич силосэй сомоо дээрэ гараад:

— Арба гаран үдэрэй туршада бороо орожо, ажалыемнай һаатуулаа,—гэжэ шаналангяар хөөрэнэ.— Хэрбээ бороогой ороогүй байгаа һаа, үни хуряажа дүүргэһэн байха һэмди.

Тойроод халуун ажал түлэг дундаа.

— Амтынь үзыт!—гээд Гонсорунов кукурузын буурсаг манда һарбайба. Бидэ абаад үзэбэбди. Амтатай гээшэнь! Иимэ кукуруза эдиһэн мал тарган лэ ондо орохо байха даа.

Гонсоруновай ажал хүндэ. Тиигэбэшье Радна гэдэргээ сухарихагүй.

Сүхэ гол түргэн урадхалтай юм. Тэрэнэй тэршээ долгинууд мэлмэрэ мэлмэрһээр аха—Сэлэнгэ тээшээ тэгүүлдэг. Баахан горход нэгэдэн урдажа, мүрэн болоод, Байгал тээшэ зорино. Тэдэ горходой үгы һаа, алдарта Байгал—арюухан далайншье алдаршахые мэдэнэгүйб.

Тиигэжэ хүн зоншье хүсэ шадалаа элсүүлэн, хэтэ мүнхын һаруул гэгээн байшан—коммунизмаа байгуулна ха юм даа.

Үбэр Дунгы нютагай алдарта хүбүүнэй ажалые бүхы арадай ажалтай жэшэбэл, баахан горхон шэнги байбашье, өөрынгөө дуһалые, өөрынгөө хубитые арад түмэнэй алтан һанда шудхана бшуу.

Владимир Петонов.

ТАНИЛСАГТЫ: МАНАЙ АЙЛШАН ПОЭТ А. НИКОЛАЕВ

Москвагай поэт, «Крокодил» журналай хүдэлмэрилэгшэ Александр Николаев манай республикада творческо командировкоор ерэнхэй. Һарын туршада хүдөө нютагуудаар ябаха зуураа, хэдэн шэг шүлэгүүдые бэшэһэн, жэнхэни буряад эндоор, мүн шэмээшэгүүдээр уулзаһан байна. Москвагай А. М. Горькиин нэрэмжэтэ литературна институтда сугтаа һураһан нүхэдөөрөө — Ц. Жимбиев, Г. Чимитов, Н. Дамдинов болон бусадтай хани халуунаар золгоо. Мүнөө Александр Николаевай нэгэ шүлэг уншагшадтаа дурадхахамнай.

Хүйхэр эрхэ

Үхибүүн шэнги үхибүүн бэлэй.
Үлүү тиимэ янзашьегүй:
Үлгы нарай нялхаһаа тэрэ
Үдэшын концерт үгэдэг һэн.
Эжы, нянинь хүл дээрээ
Ээрсэг шэнгеэр хөөрсэгэнөө:
— Аргаарыш даа, Ваня (Таня)
Ада баашта харюусаа:
— Агу!
Уур сухалтай Ваня (Таня)
Уужаш, эдижэш үгэнэгүй.
Мартаһан эхэнь тэрэнэй урда
Мандолина баринхай,
Мондолзожо байнал даа.
— Абынгаа дуулахые шагнаха
гүш?
Али сыр эдихэшни гү?
Абань үндын бодомсоороо
Аялга татаба гэр соогоо:
— Аюулта фронтын харгыгаар...»
Гэнтын һүртэ хоолойһоо
Гэрэй хананууд доргьбожо,
Үндэр наһата хүгшөөдэй
Үбгэжеел хоёр эжэлүүдгүй
Хатаршаба. Үхибүүнэйнгээ амар
руу
Харан харан үлынэд.
—Эди даа котлет!
—Эди даа конфет!
Эди даа, хөөхэй, бутерброд!
Эжы абын жаахан эрхэ
Элдэб ааша гаргажа,
Табаг, аяга шэдэсэгээн,
Таатай хүгжэм шагнахаа
Таб табхан дэбхэрнэ.
Дуулим гэрэй доһолсо
Дуулан хатарна эжы, абань.
Харин заахан эрхэ,
Халаг, юушье хэнгүй, миин
Эжы, абынгаа хүзүүн дээр
Элдэбээр лэ аашална.
Жэлнүүд үдэрөө тоолоһоор
Жэргэнэлдэн үнгэрнэ. Тииһээр...
Эдир эрхэ шляпа үмдөөд,
Энгэрээ сэлин алхалха.
Томоотой маяг гаргажа,
Тордиһогүйгөөр хундага
Ашата эхэ, абынгаа түлөө
Аяглажа хооһолхо.
Гэнтэ нэгэл мэдэхэдэ,
Гэдын ябаһан тэрэ хүйхэр
Хатуу шанга Указаар
Хаагдахал даа, хаагдахал,
Тушаагдахал байха даа,
Тусхай нэгэ газарта.
Тэндэ тарияашье тарюулха,
Тэндэ газаршье хахалуулха,
Тэндэ ажалдашье һургаха...
Эжы, абань хайшан гэжэ
Энхэрхэ ааб эрхэеэ?
Ямар дуугаа дуулаха ааб?
Ямар хатар хатарха ааб?

Даши ДАМБАЕВ

ОЙХОН АРАЛ ДЭЭРЭ

Аээ!
Сэсэгтэ ногоон дайда
дээгүүр
Сэнхир хүлэгэй гүйдэл
табин,
Сэнгүү залуу шүлэг наһаяа
Сээжын гүнһөө магтаха
гэһэн
Сэлгеэ һайхан хүсэл түрэбэ.
Аээ!
Наран гуа дангина
хүүхэнтэй
Нармай уужам далита
таладаа
Набша сэсэг соо энеэлдэн
жаргажа,
Нашан бүргэдөө шэртэн
байхадам
Наян юрөөлэй уянга түрэбэ.
Аээ!
Жэгүүртэ шубуудай жэрьеэн
соогуур
Жэгтэй ирагуу дуу түүрээн,
Жэлэй дүрбэн сагууд тухай
Жэнхэни буряад жороо
хэлээр
Жэргэн байха хүсэл түрэбэ.
Аээ!
Газар дайдын үбсүүн дээрэ
Гал улаан субаяа намирган,
Габшагай хүлэгөө
инсагаалуулжа,
Газаа холо уруу шэртэн
байха
Ган булад зориг түрэбэ.
Аээ!
Арад түмэнэй хэтын жаргал
Ая гангаар арюусхан
юрөөжэ
Агуу номин Байгал далайн
Абарга долгидой хүгжэм
сэдьхэжэ,
Аялган шүлэгэй эршэ
түрэбэ.
Аээ!
Дээдэ замбиин үүдэ нээдэг
Дэгэд харбаһан оньһон
мэсэтэй
Дэлгэр уужам Совет оронойл
Дэлимэл жэгүүрэй хүсэ
абаһан
Дэншээ солгёо дуун түрэбэ.

Шэнэ зохёолнуудһаа

Уран зохёолшо Ц. Дамдинжапов һүүлэй жэлнүүдтэ хэдэн шэнэ зохёолнуудые бэшэжэ хэблүүлээ. «Хара сагаан хоёр» гэһэн тэрэнэй шэнэ повесть һаяар гарахань. Энэ зохёол соогоо мүнөө сагай хүдөө нютагуудтахи түрүүшүүлые харуулхынгаа хажуугаар, ажабайдалһаа гээгдэһэн, архи намнаад ябадаг Борбонок Мушуу хоёрой образые тодо хурсаар зураглан, хайра гамгүйгөөр шүүмжэлнэ. Харгыда ушараад, ямаршье гэмгүй багша Магмар Содбоевые сохижорхиһон тэдэ хоёр «хүдхэшүүл» хүлисэл гуйхаяа багшында ороһон тухай нэгэ бүлэгыень мүнөө уншагшадтаа дурадхахамнай.

Ц. Дамдинжапов

Хара сагаан хоёр

***

Юун гэһэн ялагар гэрэлтэй, һайхан таһалга гээшэб. Баруун ханадань нэгэ багахан бэшэгэй стол байна. Тэрээн дээрэнь олон тетрадь, һуралсалай дэбтэр ябталаатай. Таһалгын хойто талада нэгэ хүнэй унтадаг нариихан орон бии. Таһалга соогуурнь үшөө юу хээхэн яһала байнад даа. Булгадаа аргагүй ариг сэбэр. Илангаяа баруун урда буландань байһан шэл үүдэтэй номой шаб шарахан шкаф хүнэй харасые татана. Энэ шкаф соонь зүһэ бүриин гадартай элдэб олон номууд. «Энээхэн сэбэрхэн таһалга соонь һуугаад, энэ номуудыень захаһаань заха хүрэтэрнь уншаһайб» гэжэ һанамаар. Зариманиинь улаан гадартай, зариманиинь алталһаншье, хүхэшье гадартай номууд бии. Мүн харашье, ногооншье, сэнхиршье, шарашье номууд байлсана.

Таһалтадаа үгы байһанаа, һая манай багша хүбүүн Магмар Содбоев байрадаа орожо ерэнэ. Таһалга соогуураа хараашалжа, тэрэ дороо энэ тэрэ юумэеэ өөдэнь татана. Ехэл нарин хүн ха даа. «Байза, ямараар лекци уншаба гээшэбиб, хүнүүд хэр ойлгоо хаб? Ямар олон хүн ерээ гээшэб, ямар анхаралтайгаар шагнаа гээшэб. Орой шэмээгүй байбад ха юм. Миил «батаганаанай ниидэхэнь дуулдахаар» байгаа гэбэл, ёһоор зохихо һэн»,—гээд бүтүү миһэд гэнэ. «Тэдэ асуудалнуудайнь олон янза, һонин гээшэнь. Хүн бүхэн һургуулитай, мэдэрэлтэй боложо, һанагдаагүй шанга шанга юумэнүүдые асуудаг болоо байна даа. Тэдэ Юрий Гагарин Герман Титов хоёрой космос ниидэһэн тухай ямар һанаанда орһогүй орёо, нарин асуудалнуудые һурана гээшэб. Шадалаараа тэдээндэнь харюусаа гээшэб. Эрдэм, болбосорол. Ямар ехэ хүсэн элэ хоёр үгэ соо бии гээшэб. Байза, нэгэ бага ном, газетэ уншаад суглаанда ошохоб. Нэгэл газарта ошоо һаа, ошомоор байнал даа. Һанахадаа, зүрхэмни эльгэлнэ. Ямар илдамаар, һайханаар нюдэн соом харагданаб: «Гансаараа иигэжэ ябанхаар, айл боложо түбхинөөшэш дээрэ»,—гэжэ ахатан хэлэнэ һэн. Энэнь тон лэ зүб» гэхэ мэтые Магмар Содбоевнай бодоно. «Хорин хоёрдохи съезд болон космос» гэһэн темээр клуб соо Магмар багшамнай лекци уншаһан байгаа. Физик хүн хадаа иимэ лекци уншаншьегүй яахаб. Лекциин һүүлээр нэгэ газарта ошохо гэһэн аад, үшөө суглаатай байһанаа һанаандаа орууламсаараа, гэртээ шууд хүрэжэ ерэһэниинь энэ ха юм. Багшанарай газетэ абаад, уншажа һуутарнь, үүдыень тэды еды һөөл шангаар тоншобо.

—Орогты, орогты,—гээд, Содбоев дабтаад дабтаад абана. Орожо ерэн гэхэдээ, үнөөхи харгы дээрэ тулалдаһан Борбонок Мушуу хоёрынь юухэ-юухэгүй орожо ерэбэд. Эдэниие харан гэхэдээ, Магмар Содбоев нэгэ бага бард гэжэ: «Эдэшни юундэ гэнтэ ерэбэ гээшэб, баһа һанаатай гээшэ гү? Хүхеэд ерээ һаань, одоол һайсахана адисалжархиха юм байна»,—гэжэ минута сооxоно Магмарнай бодоод орхёо һэн.

Теэд эдэ хоёрынь Магмар Содбоевто гар хүрэхэһөө байтагай, газарта хүрэтэр дохижо, һөөл зоолэхэнөөр, һөөл аргадангяар:

— Магмар Содбоевич, мэндэ амар, һайн байнат,—гэлдэн, һуури дээрээ бүмбэрэлдэжэ, шадал соогоо зохидоор амаршалха һанаатай, гараа эльбэн, хүлөө урилан, һуури һуури дээрээ тогтожо ядан байгаад һэн.

— Мэндэ сайн, яагаа һонин зон орожо ерэбэ гээшэб, харгы замай танилнууд. Энэ юун болооб, яагаабта. Битнай бурхан бэшэлби. Юундэ иишэтэрээ дохёо, мүргөө зөмта. Миил хүнүүд шэнгеэр байгыт. Оройдоо танихаар бэшэ болоод байналта. Үнөөхи харгы дээрэ ямар арсалан, заан шэнги аймшагтай юумэнүүд байгаа һэмта!—гэжэ Магмар Содбоев тэдэниие һайсахана мушхажа, һүүлдэнь:

— Зай, юу байгаабта, һуугты,—гээд, нэмэнэ.

Нүгөө хоёрнай нэгэ удаа бэе бэенүүдээ ёлогод гэжэ харасагаагаад орхино. Һанаашье алданад. Тиигээд Борбоногынь эхилжэ дуугарна:

— Магмар Содбоевич, манай нютаг орондо багшалжа, айл аймагтамнай,—гэжэ ахынгаа хэлэһые тэрэ хэбээрнь дабтан, һанаа алдаба,— магтуулжа, ехэ лэ хүндэтэй һанагдаха хүмнай байгаа гээшэт. Бидэ харгы дээрэ ехэ һогтуу байгаа һэмди.. Тиигээд лэ... Тиигээд лэ... Тэрэнэйнгээ ехэдэ, бэеэ барижа шадангүй, танда гар хүрэжэрхиһэн байгаабди. Ямар бузар юумэ хээ гээшэбибди даа. Таниие сохихо гэжэ минии ой ухаанда ороогүй байтар, энэ Мушуу һануулаа гүбэ. (Борбоногычь Мушуу тээшээ харана, Мушуунь бузар муухайгаар урдаһаань ёлогод гэнэ). Хайшан гэхэб даа—иимэ юумэ болошобо ха юм. Бидэ алдуугаа мэдэрхын ехээр мэдэрээбди. Минии ахашье аргагүй болоно, шууд алууулжархин алдаабди. Бидэниие хүлеэжэ, Магмар Содбоевич, хүлисыт даа,—гээд Борбонок одоол тэрэ худал нёлбоһо гоожуулан, шадал соогоо саанаһаа гуйжа, ехэхэн үрзышэһэн, хайратай юумэ байгаа һэн. Хажуу тээһээнь харахада, пэрэ-пэсхэгэр дээрээ бүри пэрэ-пэсхэгэр болошоһон шэнги харагдаа һэн.

— Би бүришье ехэ зэмэтэй байжа болохоб. Зүгөөр таниие дружинник юм, минии хойноһоо ходо оролдог, намнадаг гээд энэ Борбонок намда хэлээд,—гэхэтээ хамта, Борбонок тээшээ хилам гэжэ, «нигүүлхэдэ ямар бэ» гэһэндэл хараад,— һогтуу минии дурым гутаажархёо ха юм. Ехэл алдуу хээбди. Мүнөө һанахадаа, бэеэ буруушаажа, нервэмни миил тэсэнэгүй. Нээрээшье, хүндэтэ багша, бидэниие хайрлажа, хүлисэгты,—гээд мүн нэгэн адли Мушуу Дылгыровынь ухаа алдажа байгаа һэн.

Ямар жэгтэй юумэ гээшэб—хэдэхэн минутын урда тээ энэ Мушуу Вандановайда юун гэжэ амараа гаратараа аашалжа һуугаа һэм. Үнөөхи билдагууша боложо байна гээшэ гү? Магадгүй. Өөдэгүй хүмнай үдэртөө арба хубилжа, айлгамуур газартаа арсалан, заан боложо, булигдаха газартаа борохон борбилоо боложо байдаг гүбэ. Тиимэшүү нэгэн байжа болоо ха.

Эдэ хоёрой иимэ үгэнүүдые дуулахадаа, Магмар Содбоевой дураниинь гутажа, ойнь хүдэлшэхээ һанана. Нээрээшье юун гээшэб. Хүлисэлтэ гуйһаниинь гуйба гэлэй. Тэрэ бэе бэеэ гэнтэ муудхалсаха гэшэнь дан ой гутамаар байгаа һэн.

— Яагаа хээгээшье һаатнай, би та хоёрые ойлгоном. Ойлгожо ядаха юумэн эндэ үгы ха юм даа. Зүгөөр та хоёр ухаантай зон аад, бэе бэеэ муудхуулха гэжэ һуури дороо оролдохотнай, ямар гэхэб даа, нэгэл хүн дурсэгүйшэг байнал даа. Теэд хайшан гэхэб—та хоёрой сэнэг, та хоёрой хэрэг ха юм. Та хоёрые болигты гэжэ тиихэдэ али тухай хэлээ һэн гүби. Би хүлисэхэ байгааб. Теэд

(Үргэлжэлэлынь 4 дэхи нюурта)

ҮДЭР ҮДЭРЭЙ ҺОНИН

ҮЛЭМЖЭ ХҮСЭТЭНЭЙ НЭГЭН

Мүнхэ сагаан мульһэн дэнзэтэй шобхо үндэр шулуун мундарганудай хоймороор хабтайн нэмжыһэн хибэс ногоон талын дунда барьягар бүдүүн модо, шулуу обоолжо бариһан түхэреэн ехэ хорёо соо адуун һүрэг хагшалан бөөгнэрэн харагдана. Тэндэ мундуу шиираг хэдэн хүбүүд ута нарин урга шэрэн, эмнигүүдэй хойноһоо эрэлхэг дорюунаар орожо, урда хойно оролсон, ухаангүй ехээр хүл хөөрсэг бололдоно.

— Арга һалаа. Яаһан абааштай дошхон адууһан гээшэб?..

— Хари даа. Жап Бодиевичые ерүүлэе,— гээд нэгэниинь хүлһэеэ аршасагаан, сүхэрһэн маягтайгаар үгэлнэ.

—Тиигэе, тиигэе.

Энээнэй һүүлээр ээм мүрөөр балайшье гайхалтай үргэн бэшэ, дундуурхаг нюргатай аад, шумууһан хүдэр бэетэй шуран хүн бии боложо, хүбүүдые зобооһон хүлэгүүдэй хойноһоо хүсэ зориг мэдүүлэн, улаагаараа ороно. Тиин уусадань гэнтэ угаа түргэн дүтэлжэ, ута хара һүүлыень саб шүүрэн, гартаа оруулба. Теэд юун гэхэбта? Баригдашагүйгөөр аашалжа байһан эмниг байра дээрээ шуухиран зогсошобол даа! Толгойдоньшье ута ургын улһан сахариг орожо, хуухиран байгаа хоншоортонь хазаар ногто углагдашалай. Иигэжэл Жап Бодиевич эхилэн байгаа эмнигшэдтэ тоогүй оло дахин туһалһан юм гэлсэдэг. Баһа нүхэр Улахаев дүшэн сантиметр бүдүүн модоор гансаараа шахуу гэр бодхооһон юм. Тиихэдээ үүдыень 75 сантиметр зузаан модо сабшажа хэһэн гэдэг. «Ганса хабтагайгаар гэрэй үүдэ хэжэ болохогүй юм» гэжэ нютагайхидайнгаа ехээр буруушаахада, нэрын тэдыдэ нэмэжэ, нариихан модо үүдэндээ зүйжэ оруулһан байгаа ха.

Баһа хорин табан пүүд ашаатай шарга дабаан өөдэ найман метртэ гансаараа зүдхэжэ гараһыень мартажа лагаад болохоб!

Мүнөө Жап Бодиевич Улахаев 72 наһатай. Тиигэбэшье хүдэр шиираг зандаа. 60 килограммай мэшээг һаднагта үлгөөд, бэедээ хүргэнгүй үргэлжэ, үйлсөөр гэнтэ гэшхэлэн ябахань урматай юм.

Ороондо оруулхаяа һаяшаг нэгэ гунжа тосхоной гудамжаар хүтэлжэ ябаа һэн гэлсэхэ. Теэд залуу мал шархаажа юу урагшаа ябажа үгэхэ һэм: муряа, мушхаа юм ааб даа. Теэд бүхэ хүнэй гарта ороһон тула дүрбэн хүл дээрээ тээлмэрдэһээр, хазайхашье аргагүй хойноһоонь алхажа ошоһон гэлсэдэг.

Жап Бодиевич ямар аргаар иимэ хүдэр хүсэ оложо абаһан байгааб гэхэдэ, дура абьяастайгаар дарханай ажал һайса хэһэн, архи тамхи айхабтар нарилжа ябаһан хүн.

Иимэ үлэмжэ хүсэтэнэй нэгэн—үбгэн баатар тухайдаа Түнхэнэй аймагай Хуурай Хобог нютагаархин магтан хөөрэлдэдэг юм.

Р. ХАЛЗАНОВ.

Шэнэ загаһад нютагжуулагдана

Манай Буряад ороной нуур сөөрэмүүд, гол мүрэнүүд загаһанай хоолоор угаа баян юм. Нуур сөөрэмүүднай элдэб зүйлэй ногоогоор, загаһанай хоол-лохо сохо хорхойнуудааршье ехэ элбэг. Теэд иимэ үнэтэ зүйлнүүд хэрэглэгдэнгүйгөөр миин үжэжэ хосордог байна.

Республикынгаа нуур сөөрэмүүдтэхи баялигые гүйсэд хэрэглэхын тула Буряадай багшанарай институтдай эрдэмтэд, студентнэр хэдэн нуурнуудта шэнэ үүлтэрэй загаһа үсхэбэрилхэ зорилго табиһан байна. Тиигэжэ Алганын, Сурхайта нуурнуудта карп, сазан, лещ, сиг гэхэ мэтэ үнэтэ загаһад табигдаа. Ялагар үнгэтэй карп дүрбэн жэлэй саада тээ зэрлиг сазанһаа бии болгогдоһон байгаа. Дунай мүрэнһөө асаргдаһан 2 пүүд шахуу шэгнүүртэй эдэ загаһад уһанай ургамалнуудаар, хорхой шумуулнуудаар ажамидардаг.

Карп загаһан сазан, лещ гэдэгүүдтэл адли хабар түрэһэеэ хаядаг. Сэлэнгын аймагай Алганын нуурта табигдаһан залуу карп загаһад 10 килограмм шахуу таталаг болоо. Эндэхи нуурта үсхэбэрилэгдэдэг карп Бэшүүрэй аймагай Алташын сөөрэмдэ табигдаа. Эндэхи Калининай нэрэмжэтэ колхозойхид карп олоор барижа эдихэһээ гадна, дүтынгөө колхозуудта үсхэбэрилхыень үгэдэг болонхой.

Ладожско нуурһаа Ураалай нуурнуудта асарагдажа үсхэбэрилэгдэдэг болоһон рипуе загаһан манай республикын Сурхайта нуурта һаянай нютагжуулагдаа. Мүнөө үедэ килограмм шахуу шэгнүүртэй рипуе загаһан баригдадаг болобо.

Ондоо тээһээ асарагдаһан шэнэ үүлтэрэй загаһад манай республикын нуур сөөрэмүүдтэ һайнаар нютагжана гэжэ дүй дүршэл дээрэһээ элирэн харагдаа. Тиимэһээ шэнэ үүлтэрэй загаһадые манай эндэхи нуур, сөөрэмүүдтэ олоор үсхэбэрилхэ гээшэ угаа шухала.

М. Бакутин,
биологиин эрдэмэй кандидат.

Радиогой шэнэ байшан. В. ЗОРКИНО...

Баабгайн „табиһан“ бухал

Хэлын Аха нютагай «Коммунизм» колхозой малшад ниитынгээ малда элбэг тэжээл бэлэдхэхын тула үглөөнэй наранаар ажалдаа гаража, үдэшын хараа таһартар сабшалан, поли дээрээ ажаллана. Тэрэшэлэн колхозойшье хүтэлбэрилэгшэд контородоо һуухаяа болиһоор үнинэй. Түрүүлэгшэ Дондиб Гомбоевич Шаглаев август һарын нэгэ үдэр эгээ холын, аяар 60 модоной газарта байдаг Буурал Моритын малшадта ошоһоноо, харгыдаа оройтоод, һүниин 12 час багта Балагтын бригада хүрэжэ ерэбэ. Баабгайһаа һэргылхэ, һанаагаа зобохонь зүйтэй байһан: һүүлэй үедэ хара баабгай хадаһаа буужа, колхозой малда добтолдог болоһон байгаа. Мүнөө зундаа аяар 7 үнеэ бажуугаа.

Дондиб Гомбоевичой морининь гэнтэ шуухиран зогсошобо. Гурба-дүрбэн метрэй зайда хаб хара юумэн харгыень хүндэлэн хаажархёод, толгойгоо һэжэрэсэгээн байба. Бахардаһандаа нэгэ хэды соо абяашье гараха шадалгүй болошоод, хүл гараа хүлюулһэн, амаяа таглуулһан юумэндэл зогсобо. Баабгай урагшаа дабхяадхёо. Тиихэдэнь Дондиб Гомбоевич һүниин сууряанда тайгын дорьбосо дээрэ дээрэһээнь хашхаржа оробо. Баабгай сошоһондоо гү, али айһандаа хэдэн алхам гэдэргэ сухариба.

Энэ һамбаанда нүхэр Шаглаев арадаа үргэлжэ ябаһан буугаа шүүрэн абаад, агаар руу нарьюулба. Һүүлээрнь баабгай саашаа тонилһон юм. Үглөөдэрынь хэдэн хүнүүдые абаад, баабгайтай «бараалхаһан» газартаа ерэхэдэнь, харгын хажууда нюргаяа бала хазуулшаһан үнеэн хэбтээ гэхэ. Малда оржо амташаһан, тэрэ арьяатаниие бариха гэжэ шиидээд, нэгэ бүдүүн шэнэһэнэй гэшүүһэн дээрэ зохид һуури бэлдэбэд. Үдэшэ болгоод тэндээ ерэхэдэнь, мүнөөхи үнеэн үгы байшоо. Теэд тэрэниие газар дээгүүр шэрэһэн ямаршье тэмдэг, мүр харагдабагүй. Уданшьегүй тэдэнэй нэгэн баабгайн мүр олоод, мүрдэжэ олоходонь, ехэл оролдосотойгоор обоолһон бухал харагдаба. Тэрэниие урбуулан гэһээ мүнөөхи үнеэнэйнь тэрээн доро булаатай байшоо.

Хойто үдэрынь ангуушад С. Маланов Ш. Гармаев хоёрой эртэ үглөөгүүр тэндээ ерэхэдэнь, баабгай угаа оролдосотойгоор мүнөөхи бухалаа тойруулан шорой обоолжо байба. Тэрэ һамбаанда ангуушад бүри дүтэлжэ, тайгын хулгайшаниие мухариса буудан унагааһан юм. Тэрэнэй арһаниинь аяар 18 һөөм ута байба.

Д. Ошоров.
Ахын аймаг.

Фото-зураг буулгагшадай анхаралда!

Буряадай АССР-эй бии болоһоор 40 жэл гүйсэһэнэй ойдо зорюулагдаһан фотовыставкэ—конкурсые Буряадай АССР-эй журналистнуудай Союз, Культурын министерство соносхоно.

1963 оной апрелиин 1 хүрэтэр конкурс үргэлжэлхэ.

30х40 сантиметр хэмжүүртэй матова, хахад матова сааһанда буулгаһан фото-зурагуудые конкурсдо үгэжэ болохо.

Совет байдалай элдэб олон талые, республикын промышленностиин, хүдөө ажахын хүгжэлтые, эрдэм ухаанай, техникын, соёл культурын, искусствын амжалтануудые фото-зурагууд тодорхойлон харуулха ёһотой. Коммунис общество байгуулагша, шэнэ, түрүү юумэ эмхидхэн бэелүүлдэг хүнүүд фото-зурагуудай гол һуурии эзэлхэ болохо.

Эрхим фото-зурагуудай түлөө иимэ шангууд тогтоогдобо:

Нэгэдэхи шангынь—«Зенит-3» түхэлэй фотоаппарат, хоёрдохи хоёр шангынь—«ФЭД-2» түхэлэй фотоаппарат, тус тустаа 30 түхэригэй гурбадахи гурбан шан, тус бүридөө 20 түхэригэй урмашуулгын табан шан.

Фото-зурагуудые иимэ адресаар эльгээхэ: Улаан-Үдэ хото, Ленинэй үйлсэ, 35, «Правда Бурятии» газетын редакци. «Конкурсдо» гээд фото-зурагууд дээрэ бэшэхэ.

Журналистнуудай Союз, Культурын министерство.

Шатар

Ээлжээтэ арба нэгэдэхи уулзалга ехэ һонирхолтойгоор, шанга шанга добтолго, хамгаалгатайгаар үнгэрөө. Бурловтай сагаанаар наадаһан Мельников нүхэрэйнгөө урда шанга добтолгонуудые хэжэ, хэдэн часай туршада тугшаруулба. Добтолгоһоо гарахые оролдоһон Бурлов нэгэ бодоёо хоёр хүбүүгээр андалдабашье, энэнь туһа нэмэри боложо үгөөгүй. Тиигэжэ һонирхолтойгоор эхилһэн энэ уулзалгада Мельниковынь шүүжэ һалаа. Удаадахи хюлгэ дээрэ наадаһан шатаршад Бурлаков, Брыскин гэгшэд Межов Яблошевский хоёрые гоёор шүүжэрхёо. Мастерта кандидат Сампилов сагаанаар наадаһан Захаровые хэдэхэн ябадалаар шүүһэн байна. Шатаршан Салтанов Мункоевые мүн лэ шүүжэ, өөртөө шухала очко бэшүүлээ.

Шатаршад Казьмин—Черноскутов, Самарин—Назимов гэгшэд тэнсээ. Вощенко Марактаев хоёрой наадан хойшолуулагданхай. Мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаһан Ушаков Власовтай наадаха байһан аад, энэ үдэр наадаагүй.

В. Мамилов.

ХАРА САГААН ХОЁР

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

бишни дружинник хүн ха юмбиб, хуулита нюур гээшэб. Хэдышье хүлисэхэ гэжэ оролдоо һаа, тиигэхэ эрхэгүй хүн гээшэб. Минии байдалые ойлгоно гүт. Үнөөхи «хоёр галай хоорондо» ороһон шэнги болоод байнам,—гэжэ Содбоев ямаршье дэрэлхүүгүйгөөр сэхынь хэлэнэ.

Мүнөөхи хоёрнай амаа ангайлдаад, уралаа һанжуулаад, шагнажал шагнажал байгаа һэн. Магмар Содбоевой хэлэһые буруу болгохо зааханшье шэртэһэн олдоногүй ха юм даа. Хайшан гээд олдохоб—зүб юумэ гээшэмнай ажабайдалай алтан һайхан һүлдэнь мүн ха юм. Мүнөөхи хоёрые харахада амигүй айбалануул, шандааһагүй шархинууд шэнги, бүтүү томбойлдожо байгаад һэн. Гайхахадаа эдэ хоёрнай миил гүйжа:

— Магмар Содбоевич, бидэниие хүлисэжэ, хэрэгыемнай болюулжа үзыт, болюулжа хайрлыт,—гэлдэжэ үнэн байдалай, үлзы хэрэгэй урда шэшэрэлдэжэ байхадал гээ һэн.

Магмар Содбоевнай багша хүн гэжэ мэдэнэбди. Багша хүнэй эльгэниинь нимгэн, зүрхэниинь зөөлэн ха юм. Хүнэй хүниие хүндэлхэ, хүндэ хүнэй һайхан сэдьхэлһээ дурлаха ябадал бии ха юм. «Хүн гээшэмнай али тухай омогоор зэдэлнэб»—гээд, Максим Горький хэлээ һэн. Магмар Содбоевнай мүнөөхи хоёрые дотороо хайрлажа эхилнэ: «Энэ хоёр иигээд сүүдтэ орохонь гээшэ ааб даа. Түрмэдэ һууха. Лагерьта байха. Юумын ушарынь оложо шадангүй ябаһаар иимэ муу харгыда орошобо гээшэ гү? Залуу хүнүүд ха юм. Сүлөөдэ ябаад, һайн һайханаар ажал хэжэ, зон нүхэдэйнгөө дунда ябаа һаань, али тухай гоё байха байгааб, зэмэтэйшье һаа, хайратайл хоёр байна даа».

Гэнтэ үүдэшье ехээр тоншонгүй, айхабтар мэгдүүгээр үнөөхи Пожын Дугар орожо ерээд: «Сайн, Магмар Содбоевич!—гэжэ яаралтайгаар мэндэшэлээд, хэнэйшье дуулахаар тон саанаһаа һанаа алдана. «Энэ баһа юун болоо гээшэб»—гээд, Содбоев зосоогоо гайхана. Нүгөөдэ хоёрнай нэгэ бэе бэеэ, нэгэ Дугарые, нэгэ Магмарые хараад, хараад абанад. «Үнөөхи хонин тухай зугаа энэ золигые ишшэтэрнь ухаа алдуулаа гээшэ гү?—гэжэ Борбонок сэдьхэлдээ бодоно. Бахардаһан хэбэртэй нэгэ бага юумэ дуугарангүй байтараа, Дугарнай иигэжэ хэлэбэл даа:

— Магмар Содбоевич, та эндэхи дружинник хүн ха юмта. Юумын зүбынь ололсыт. Намайе хони хулуугаа гэжэ бузар муухай үгэ тарашаба. Ямар хүн хэлээ, хардаа гээшэб. Һаяхан армиһаа ерээд, ямаршьегүй хүдэлжэ байһан хүниие иимэ муухайгаар дайрадаг, сохидог юм аал? Хайшан гэхэ хүн гээшэбиб. Капитан Виктор Басаев дуудаһан байгаа, ороһомни үгы байнал даа. Ерэхэ юм ааб даа. Магмар Содбоевич, капитанда хэлэжэ үгыт даа, —гээд, Дугар аргагүй хайрлахаар боложо байгаа һэн. «Айһан хүнэй аман урид» гэһэндэл багша хүнэй хажууда юундэ ишшэтэрээ хашхараа хаагалаа хүмши. Багадаа юумэ байг гэгшэ үгы һэнши. Мүнөө баһал абаал хаш даа. Ши юу сэрэлхээбши даа,—гэжэ Борбонок айхабтар бараг хүн хэбэртэй доржогоножо һуугаа һэн.

Эдэ үгэнүүдые дуулаад, Дугарай дотор тэнсэжэ ядана. Тиигээд нэгэшье үгэ хэлэнгүй, газаашаа гүйжэ гарашаба.

— Дугар, Дугар, байгыш, байгыш,—гэжэ Магмар Содбоев хэды еды хойноһоонь хашхараад гээгдэшэбэ.

— Борбонок, аниргүй һуухагүй, ши юундэ тиимэ эгсэ муухайгаар хэлэнэш. Ехэ эбгүй юумэ болошобо. Тэрэ хэрэгынь үшөө тодорхой бэшэ юм гүбэ,—гэжэ Содбоев дахин нилээдгүй һанаата болоһон янзатайгаар хэлэбэ.

— Али дэлхэйн хулгайшад, —гэжэ Мушуу үлэ мэдэг гүбэд гээд, —«яахаа дуугарбабиб» гэһэндэл, тэрэ бэсэрээ аниргүй болошоно. Таһалга соонь батаганаанай ниидэхэнь дуулдамаар шэмээгүй. Гурбан хүнэй миил амилхань дуулдана. Хүнэй шангаар, һулаар амилһанһаань тэрэнэй байдалые таажа боломоор гээшэ ха. Магмар Содбоев удааншаг аад, гүнзэгыгөөр амилна. Борбонок Мушуу хоёр ямар нэгэн юумэндэ эрьюулүүлжэ байһандал, забда залигүй «уухир-уухир» гэлдэхэ юм. Түгшүүритэйшэг амин, түгшүүритэйшэг үдэшэ ха даа. Үшөө саашаа юун болохо юм ааб?

— Бидэ хайшан гэхэ, яаха гээшэбибди, танай харюуе хүлеэжэ байналди,—гэжэ хэзээни хойно Борбонок асууна.

—Энэ мэтын юумые яһала хүлеэжэ шадаха хүн аабзаб. Үнэндөө та хоёрто би ямаршье хоротой, муу юумэ һананагүйб. Хайшан гэхэб—нэгэ болоһон юумэ болоол ха юм даа. Сэхынь хэлэхэдэ, та хоёрые би хайрлажа һуунам. Өөр тухайгаа хэлээ һэн бэзэб даа. Бишни мүнөө юушье хэжэ шадахагүйлби. Танай хэһэн хэрэг гансашье тэрэ харгы дээрэхи ушар бэшэ ха юм. Гэм зэмэтэй ябадалые далдалха гээшэмнай баһа гэм зэмэтэнтэй нүхэсэһэнтэй адли шахуу хэрэг ха юм. Зүгөөр «гэмынь урдаа, гэмшэлынь хойноо» гэһэн арадай сэсэн үгэ бии һэн гүбэ. Эртээнһээ юумэ бодожо, ойлгожо ябаха хэрэгтэй даа. Бидэнэр залуу зон ха юмбибди. Урдамнай али тухай һаруул һайхан харгы зам зурыжа байна гээшэб. Сэдьхэл дүүрэн, сээжэ уужам, һанал тэгшэ энэ һаруул һайхан харгыгаар табилуулжа ябахада, ямар зохид бэ. Иимэ байн гэһээнь, заримдаа һүрхэй бэрхэ ушарнууд болоно ха юм.

— Манай мүнөөхи ябадалые хүлисэжэ, бидэндэ туһалжа шадахагүй һаа, ишшэтэрээ маанадта лекцишье уншаһанай хэрэггүй юм бэшэ гү. Хэр магад, туһалха һаатнай, бидэ харюуень ехэхэнээр бад гүүлжэрхихэ шадалтай байхабди,—гэжэ мүнөөхи Мушуу даншье тэншүү аад, һэшхэлгүй юумэ хэлэжэрхибэ.

—Байза, золиг. Ходо юумэ гутаахаш. Ягаашьегүй байтарнь элдэб үнгын юумэ дуугаржа, тугаар ахын сухал хүргэнэ һэнши. Тэрэшни дайнда ябаһан, нервэ муутай болоһон хүн ха юм. Мүнөө энэ багшын урда байнам гэжэ мэдыш. Магмар Содбоевич, бидэ яһала танда хэлэнэ ха юмбибди, бидэниие хүлисэжэ, манай хэрэг тухай, нээрээшье, нэгэ юумэ хэжэ шадагдахаар гээшэ гү, али үгы гү. Энэ Дымбрыловэй хэлэһэнэй ёһоор, бидэншье танда үритэй байхагүй һаабзабди даа,—гэжэ Борбонок хоёр талатайгаар хэлээд абана.

— Ямар муухай юумэ хэлэжэ байна гээшэбта. Хаанаһаатнай иимэ һанал түрэнэ гээшэб. Эдэ үгэнүүдтнай таанадай хара нүжэ болошоһон досоохиие харуулба. Эдилгэ. һэ, шүдхэр ехэ! Би таанадые намайе гуйгты, намда эдилгэ үгэгты гэжэ байнагүйб. Би таанадта ойлгуулха гэжэ оролдоно ха юмбиб. Энээниием ойлгоногүй гээшэ гүт? Эдилгэдэ һанаатай гэжэ һанаба гээшэ гүт? Бишни тиимэ муу муухай юумэ хэхэһээ байтагай, тэдээн тухай дуулахашье дурамгүй. Гансал таанадта ойлгуулха гэжэ һанаһан байгааб. Ганса мүнөөшье бэшэ, хожом гэжэ бии юм гүбэ. Залуу зон ха юмта. Ойлгобол ойлгогты, үгы бол, үгы. Танай дуран. Зай, хүрөө саашаа,—гээд, эдэ хөөрэлдөөнүүдтэ Магмар Содбоев сухалтайшагаар эсэс табижархёод: «Үнөөхи бюро болохо һэмнай, түргэн ошохо юм байна»,—гэжэ досоогоо шулуухан бодоо бэлэй.

Мушуу Борбонок хоёрнай һубарилдаһаар Содбоевой бишыхан таһалгаһаа гаража, Борбоногойнгоо гэр тээшэ ошоходоо: «һанаһан хэрэг, һарбайһан юумэ бүтэбэгүй даа. Эдилгэ орой абахагүй хүн гээшэ гү? Ямар һонин хүн гээшэб. Гайхахын ехээр гайха. «Мүрынь ганса, мүргэлынь нэгэн болоо. Мүнөөхи юумэнүүдэйнгээ аргыень бэдэрэе. Хаартамнай буруулханхай, харгымнай хаалтатай боложо байна ха»,—гэлдэн, эдэ хоёрнай гүбэр-шэбэрхэн гэжэ хөөрэлдэн ябаад һэн.

Футболистнар хүсэеэ үзэлсэһөө...

«Б» классай футболистнуудай дунда РСФСР соогоо гүрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн үнгэргэгдэжэ байна.

Благовещенскдэ болоһон 26-дахи уулзалгада Хабаровскын сэрэгэй футболистнар амурайхидтай наадаад, 1:4 тоотойгоор диилдээ. Табадахи зоно соогоо 2-дохи һуурида ябаһан хабаровскынхид хоёр очкогоо гээжэ, саашанхи байдалаа муудхааба.

Шэтын «Забайкалец» команда өөрынгөө стадиондо Владивостогой «Луч» командынхидтай уулзажа, айлшадайнгаа ворота руу хоёр бүмбэгэ сохиһон байна.

Новокузнецкэ металлургическа комбинадай футболистнар Эрхүүгэй «Ангара» командатай байра дээрээ уулзажа, 2:2 тоотойгоор тэнсэбэ. Кемеровэй «Химик» команда 2-дохи ээлжээнэй наадалгада ходо шүүгдэһээр. Өөһэдынгөө стадион дээрэ Красноярскын түмэр замшадтай уулзахадаашье 1:3 тоотойгоор шүүгдэбэ.

Зоно соогоо түрүүлжэ ябаһан Новосибирскын сэрэгэй футболистнар Барнаулай «Темп» командатай наадабашье, һанаһанда хүрөөгүй. Эдэ хоёр команда удаан тулалдабашье, тэнсэшоо.

Прокопьевскын шах... Томскын футболист... уулзажа, 0:0 тоотойго... далгаяа дүүргэбэ.

26-дахи турай дү... һүүлээр Новосибирск... гэй футболистнар 35... зангаараа үлөө. Хаба... футболистнар 32 очк... ложо, 2-дохи һуурида... Кемерово, Барнаул, В... ток городуудай кома... тус бүридөө 30 очкото... хой. Буряадай «Бай... манда үнгэрэгшэ тур... очко нэмээгээ.

И. Полик...

Хилын саанаһаа

ООН-ой Генеральна Комитедтэ

НЬЮ-ЙОРК, сентябриин 21. (ТАСС). Генеральна Комитедэй үсэгэлдэр үдэрэй заседани дээрэ зүбшэхэ зүйлнүүдые Генеральна Ассамблейн органуудта хубаарилжа үгэлгэ дүүргэгдэә.

«Венгриин асуудал» гэдэгые ООН-ой ямар нэгэн комитедэй зүбшэхэ зүйлдэ оруулхые СССР-эй делегат эрид шууд буруушаагаа. Энэ һанаанһаа абажа, харата зорилгоор табигдаһан асуудал Нэгэдэмэл Нацануудай Организацида хүйтэн дай улам ехээр шангадуулха гэжэ тэрэ онсолон тэмдэглээ. Гэбэшье Америкын делегаци үндэр дуу хэрэглэн тус «асуудалые» тусхай политическэ комитедэй зүбшэхэ зүйлдэ оруулгажа шадаа.

Хоёр асуудалые—«Урда Корейн газар дээрэһээ хариин сэрэгүүдые гаргаха тухай», «Корейе нэгэдүүлэн һэргээхэ талаар ООН-ой комиссиин элидхэл» гэһэн асуудалнуудые—«Корейн асуудал» гэһэн нэгэ пункт болгожо политическэ комитедтэ зүбшэн хэлсэхэ гэһэн шиидхэбэри комитет баталан абаа. Иимэ дурадхал Грециин делегаци оруулһан байгаа. Энэ дурадхалыень Франци, Бельги, США дэмжэһэн байна. Тус шиидхэбэри баталан абахын түлөө 12 делегаци дуугаа үгөө. Гурбан делегаци арсан буруушаагаа, зургаан делегаци һаналаа баряа.

Алжиртахи һунгалта

ПАРИЖ, сентябриин 21. (ТАСС). Алжирай национальна учредительнэ суглаанай һунгалта намдуу түбшэн оршон байдалда үсэгэлдэр үнгэрөө. Зүгөөр, ниислэлһээ зүүн тээшээ байдаг Банем гэжэ ой соо сэрэгэй 4-дэхи округой солдадууд Алжирай национальна арадай армиин частьнуудтай бага зэргээр буудалдаһан байна.

Һунгуулиин центральна комисси даб дээрэ иигэжэ мэдээсээ. Ороной 15 департаментда болоһон үндэр дуунда һунгагшадай 50-һаа 70 хүрэтэр процентнь хабаадаа.

Национальна сүлөөрэлгын фронтын политбюрогой генеральна секретарь Мохаммед Хидер үсэгэлдэр үдэшэ радиогоор үгэ хэлэхэдээ, үсэгэлдэрэй һунгалтын үедэ болоһон үндэр дуун «политбюродо зоной этигэн найдадаг» байһые харуулаа гэжэ мэдүүлээ.

Алжирай саг зуурын гүйсэдхэхэ органой түрүүлэгшэ А. Фарес үсэгэлдэр телевиденеэр үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлээ. Саг зуурын гүйсэдхэхэ орган өөрынгөө эрхэ түлөөлэлгые национальна учредительнэ суглаанай президиумдэ сентябриин 25-да дамжуулан үгэхэ.

Британска Гвианын бэеэ даанхай байдалтай болохо тухай эрилтэ хэнэ

ЛОНДОН, сентябриин 21. (ТАСС). Орондомнай бэеэ даанхай байдал «шадаал һаа, түргэнөөр, мүнөө жэлдэ» олгохые баадханаб гэжэ Британска Гвианын (Урда Америкэдэхи Англиин колони) премьер-министр Чедди Джаган үсэгэлдэр Лондондо мэдүүлээ.

Британска Гвианын конституци тухай конференци зарлаха тушаа нацануудай хани нэгэдэлэй болон колонинуудай хэрэгүүдые эрхилдэг Англиин министр Сэндистэй Джаган хэлсээ хэжэ эхилээ.

Хани ёһоно... аяншалга дүү...

БЕЛГРАД, сентябр... (ТАСС). Югославиин... дентын болон правит... уряалаар Югославии... дай Федеративна Рес... да 10 үдэрэй турша... шалһан советскэ лё... монавт Г. С. Титов... тусхай самолёдоор ...һаа гараа. Союзна г... суглаанай гэшүүн М... бусад тусхай тушаал... нүүд, Советскэ Союз... славида байдаг элш... Л. М. Пузанов, социа... нуудһаа Белградта... дипломатическа түл... Сурчиндэхи аэродром... һээ Г. С. Титовые ...лаа.

Сербиин арадай с... түрүүлэгшэ И. Весел... Титовой ябахын урда... гэлдэр үдэшэ уулзал... тэрэниие хүндэлөө.

Г. Титов Болг... ерэбэ

ВАРНА, сентябр... (ТАСС). Советскэ ... Герман Титов мүнөө... гатаяа хамта самолё... дэ ерээ. Астронавтик... лаар уласхоорондын ... грессэй сентябриин 2... дэхэдэ тэрэ байлсаха... тагай партиина ор... засагай газарай хүтэ... шэд, Болгариин ас... кын федерациин түл... Болгариин болон ... оронуудай журна... Варна городой боло... ска округой хэдэн ... ажалшад советскэ ... тые Варнын аэродро... угтаа.

Редакторай ...
Р. Б. БИ...

Манай адрес, телефон...

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 26. ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. реда... 32-74, ответ. секретаря — 27-37, отделов партийной ... пропаганды — 24-74, сельского хозяйства и советского ... тельства — 47-59, промышленности, транспорта, инфор... 35-14, культуры, литературы и искусства — 34-05 и рабселькоров — 40-49, отдел переводов и корр... — 35-95, бухгалтерия — 37-32. Для междугородны... говоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ... Бурятской АССР.

Н00984. Зак. № 3...

БУРЯАД ҮНЭН

4-дэхи нюур

1962 оной сентябриин 23.